

Hållbarhetskonsekvensbedömning

Tillägg till Västerås ÖP 2026, mark för nya verksamhetsområden, TÖP 73.

Antagandehandling november 2022

Kommunfullmäktiges beslut att anta planen med tillhörande Hållbarhetskonsekvensbedömning vann laga kraft 13 april 2023, § 81 Dnr KS 2020/00756-3.1.1

BESTÄLLARE

Västerås stad

UPPDRAGSNAMN

Tillägg till Västerås ÖP 2026, Mark för nya verksamhetsområden, TÖP 73. Antagandehandling.

UPPDRAGSNUMMER

10312850

Författare

Filippa Pershagen,
Christine Brådenmark,
Oskar Wallgren, Robin Andersson

GRANSKARE

Emma Hell Lövgren

KONTAKTPERSONER

Marie Malmström (Barbro Sollén Wilcox samrådsskede)
marie.malmstrom@vasteras.se

Robin Andersson (Oskar Wallgren samrådsskede)

robin.andersson@wsp.com

DATUM

2022-11-17

FOTOGRAFI PÅ OMSLAG: FLYGFOTO ÖVER TILLBERGA.
KÄLLA: BERGSLAGSBILD.

Sammanfattning

För alla nya översiktsplaner ska en strategisk miljöbedömning genomföras. Syftet med bedömningen är att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas. Miljöbedömningen genomförs parallellt med, och integrerat i, planprocessen. Västerås stad har för TÖP73 valt att utvidga bedömningen till att också inkludera sociala och ekonomiska konsekvenser.

I planen pekas sex nya områden ut för etablering av verksamheter och/eller industri. Det tematiska tillägget ger ett juridiskt stöd för att möjliggöra markförvärv av råmark som kan planläggas som verksamhetsmark. Ett tematiskt tillägg får samma status som översiktsplanen och blir ett verktyg i den kontinuerliga översiktsplaneringen.

Tillägg kan göras för frågor av allmänt intresse som inte tas upp i tillräcklig utsträckning i gällande översiktsplan. Det allmänna intresset god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens enligt 2 kap. 3 § plan- och bygglagen tillgodoses enligt kommunen inte i tillräcklig utsträckning i gällande översiktsplan. Kommunen kan genom tillägget arbeta med aktuella planeringsfrågor och på så sätt hålla översiktsplanen aktuell. Tillägget inkluderar en markanvändningskarta samt hänsynskartor där det framgår vilka hänsyn som tagits till allmänna intressen.

Miljökonsekvenser

Västerås ambition är att sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och att deras variationsrika livsmiljöer ska ha goda livsförhållanden. Dagvattenhantering och påverkan på ytvatten är en av de stora utmaningarna kopplat till planen. Ett flertal av de utpekade nya områdena avrinner till samma recipient och det finns därför en risk för negativ påverkan på yt- och grundvatten. Samlade och samverkande effekter på vattenkvalitet bör speciellt uppmärksammas och utredas vidare. Mot bakgrund av

den hänsyn och de riktlinjer som beskrivs i förslaget är den sammantagna bedömningen att tilläggsförslaget varken innebär negativa eller positiva konsekvenser för kommunens vatten som helhet.

I Västerås finns rika fornlämningsmiljöer och höga kulturhistoriska värden. I arbetet med tillägget har stor hänsyn tagits till att undvika kulturhistoriskt känsliga miljöer. I flera av de utpekade områdena finns dock fornlämningar, och ett område (Irsta) bedöms påverka känsliga kulturmiljövärden inom riksintresset Badelunda. I tillägget ges tydliga riktlinjer om att påverkan på kulturmiljön ska utredas vidare i kommande planering vilket ger goda förutsättningar för att fortsatt planering kan ske utan att kulturmiljövärden går förlorade. För att minimera den visuella påverkan som de nya verksamhetsområdena kan medföra ges även områdesspecifika riktlinjer kopplat till bevarande, stärkande eller skapande av vegetationsridåer. Med anledning av de fornlämningsmiljöer som påverkas bedöms tilläggsförslaget sammantaget medföra en liten negativ påverkan på kulturmiljön i kommunen.

Västerås natur är varierad med en rik biologisk mångfald och många skyddsvärda områden. I den lokaliseringstudien som ligger till grund för valet av nya verksamhetsområden togs stor hänsyn till att bibehålla värdefull natur. I tilläggets övergripande riktlinjer kopplade till biologisk mångfald ges ett flertal exempel på hur utvecklingen ska ske med hänsyn till ekologiska samband och funktioner för biologisk mångfald. En av tilläggets övergripande riktlinjer är även att det för samtliga områden ska genomföras fördjupade utredningar/artinventeringar för att säkerställa hanteringen av eventuella naturvärden och minimera påverkan på dessa. Samtliga utpekade områden i tillägget ligger helt eller delvis inom naturmark. Tillägget medför därmed en förlust av naturmark i kommunen. Samtidigt påverkar tillägget inget utav

kommunens skyddade naturområden. Sammantaget bedöms tilläggsförslaget medföra små negativa konsekvenser för kommunens naturmiljö.

Tilläggets konsekvenser i termer av klimatpåverkan är svårbedömda. Det är endast två av de utpekade områdena som i nuläget är tillgängliga via kollektivtrafik eller gång- och cykelförbindelser. Behovet av att bygga ut gång- och cykelnätet till övriga områden uppmärksammas. Tilläggsförslaget ger inga tydliga verktyg för en minskad klimatpåverkan i det kommande planarbetet. Men i förslaget framkommer att Västerås stad ser positivt på ambitioner om energieffektivisering och uppmuntrar till användandet av klimatvänliga byggmaterial. Därmed bedöms tillägget sammantaget medföra måttliga negativa konsekvenser för kommunens klimatpåverkan.

Sociala konsekvenser

Buller och dålig luftkvalitet är allvarliga problem som påverkar människors hälsa negativt. Tilläggsförslaget medger etablering av verksamheter och industrier som kan vara störande för människor med avseende på buller och luftkvalitet. Riktlinjer och föreslagen hänsyn i förslaget gör dock sammantaget att det varken bedöms medföra positiva eller negativa konsekvenser för människors hälsa och livsmiljö.

Trygghet och trivsel är viktiga för människors välbefinnande och för kommunens attraktivitet. I valet av nya verksamhetsområden har hänsyn tagits till närheten till bostadsområden. Trygghetsperspektivet omnämns inte specifikt i planen men det finns riktlinjer formulerande, övergripande samt områdesspecifika, där gestaltningen av områdena pekas ut som viktig. Trots att merparten av de nya områdena är placerade inom naturmark utgår kommunen från att inga av dessa områden idag nyttjas i någon vidare omfattning för rekreation. Detta antagande

styrktes även av yttrande från Friluftsförbundet under samrådsskedet. Antagandet styrks av att områdena också i huvudsak är lokaliserade på ett visst avstånd från befintlig bostadsbebyggelse samt intill bullrande infrastruktur. Sammantaget bedöms planen varken bidra till eller motverka möjligheterna till upplevd trygghet och trivsel.

Planen har bedömts utifrån hur väl det möjliggör ett hållbart vardagsliv och levande samhällen. Kommunen har högt ställda ambitioner att bidra till en socialt god och tillgänglig livsmiljö genom att möjliggöra för företag att etablera sig inom kommunen. De utpekade områdena innebär möjligheter för både nyetableringar samt omlokalisering och expansion av verksamheter. Detta innebär i sin tur en ökad mängd arbetstillfällen. Planen bedöms inte påverka tillgången eller tillgängligheten till rekreations- eller friluftsområden i någon större omfattning. Sammantaget bedöms planen genom tillkomsten av arbetstillfällen och möjligheterna till en bibehållen och/eller förstärkt lokal service i viss omfattning bidra till ett hållbart vardagsliv och levande samhällen.

All planering bör bidra till inkludering och social sammanhållning. I förslaget beskrivs ambitiösa såväl generella som specifika riktlinjer kopplat till utformning och gestaltning av verksamhetsområdena för att utveckla områdenas värden och identitet. För de områden som lokaliseras i tätortens utkanter samt angränsande serviceorter måste mötet med den angränsande bebyggelsen särskilt beaktas. Sammantaget bedöms planen och dess riktlinjer varken bidra till eller motverka möjligheterna till en ökad inkludering och social sammanhållning. Det är positivt att nya arbetsplatser med god tillgänglighet tillkommer – detta kan öka deltagandet på arbetsmarknaden och indirekt den sociala sammanhållningen.

I tillägget uppmärksammas ett antal risker som är förknippade med den fysiska planeringen. Det är exempelvis klimatrelaterade risker som ras, skred och

översvämning vid skyfall, samt risker förknippade med farliga transporter. Hänsyn och riktlinjer bedöms ge goda möjligheter att möta dessa utmaningar. Genom krav på vidare utredningar bedöms tilläggsförslaget hantera risker kopplat till skred, ras och erosion på ett bra sätt. Sammantaget bedöms tilläggsförslaget innebära ett tillräckligt stöd för att hantera risker och klimatanpassning i den kommande planeringen.

Ekonomiska konsekvenser

I termer av hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön innebär planen negativa konsekvenser. Mark för jord- och skogsbruk tas i permanent anspråk. Vid omvandling av våtmarker kommer betydande ekosystemtjänster gå förlorade. Det ekonomiska värdet på dessa tjänster är svårt att uppskatta. Att jordbruksmark tas i anspråk motiveras genom att ökade förutsättningar för näringslivet medför en god ekonomisk utveckling. För att jordbruksmark ska kunna tas i anspråk är det i sig inte tillräckligt att den planerade markanvändningen syftar till att tillgodose ett väsentligt samhällsintresse. För att markanspråket ska vara tillåtligt enligt miljöbalken krävs dessutom att behovet inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Sammantaget bedöms tilläggsförslaget ha små till måttliga negativa konsekvenser för hushållningen med mark, vatten och fysiska miljön.

Tilläggsförslaget bedöms innebära både kort- och långsiktiga effekter för den kommunala ekonomin. För några av de föreslagna områdena kommer det att krävas omfattande investeringar i form av nya gator, ledningar för vatten och avlopp samt el och fiber. Flera platser som föreslås ligger på stort avstånd från befintlig bebyggelse vilket kräver investeringar i långa överföringsledningar. Många av dessa investeringar kommer att behöva ske innan markförsäljning vilket ger en framtung exploateringskalkyl. Utöver investeringar i olika typer av infrastruktur tillkommer

kostnader för markförvärv, vilket är aktuellt för en majoritet av de föreslagna områdena. Tilläggsförslaget ger därför inledningsvis stora kommunala kostnader. Positiva konsekvenser kan dock på sikt förväntas för kommunen, till följd av intäkter från markförvärv och ökade skatteintäkter från en växande befolkning i arbete. Planen medför stora positiva konsekvenser för näringslivets förutsättningar i kommunen. De utpekade områdena har i stort goda eller mycket goda lägen ur ett logistikperspektiv. Förslaget tillhandahåller en blandning av lägen för verksamheter spritt över kommunen, vilket ger goda förutsättningar för att olika typer av verksamheter kan finna en lämplig etableringsplats. Positiva klustereffekter kan förväntas. Lokaliseringen och karaktären på de föreslagna områdena bedöms bidra till det allmänna intresset tillväxt och effektiv konkurrens. Bristen på lägen med god elförsörjning bedöms begränsa möjligheterna att attrahera den typ av verksamheter som staden önskar. Tilläggsförslaget bedöms medföra stora positiva konsekvenser ur ett näringslivsperspektiv men bristen på elleffekt är fortsatt en riskfaktor.

Samtantaget bedöms tilläggsförslaget medföra måttliga positiva konsekvenser ur ett hushållsekonomiskt perspektiv. Generellt sett är graden av sysselsättning den enskilt viktigaste faktorn som bestämmer hushållens ekonomiska förutsättningar i befolkningen i arbetsför ålder. Ett tillskott av flera verksamhetsområden kommer att bidra med nya arbetsplatser till regionen. Den spridda lokaliseringen av områdena utgör en god förutsättning för att få en spridning av arbetsplatser i kommunen och regionen. Likaså kan den skiftande karaktären på föreslagna områden attrahera olika typer av verksamheter som har olika behov av kompetenser. I nuläget är det dock endast två av de sex utpekade områdena som kopplar till det kommunala gång och cykelnätet och/eller kollektivtrafiken vilket riskerar att missgynna vissa grupper på arbetsmarknaden.

ARBETE VID SMÅSKALIG VERKSAMHET I VÄSTERÅS.
FOTOGRAF: EMIL BERGSTEN LILJA

Innehåll

Sammanfattning	3	4. Metod	18
1. Inledning	8	4.1 VÄRDERING AV KONSEKVENSER	18
1.1 BAKGRUND	8	4.2 ARBETSSÄTT	18
1.2 LAGSTIFTNING	8	5. Avgränsning	20
1.3 RAPPORTENS INNEHÅLL	8	5.1 AVGRÄNSNING I TID	20
2. Förutsättningar	10	5.2 AVGRÄNSNING I RUM	20
2.1 OMRÅDESBESKRIVNING OCH GÄLLANDE PLANER	10	5.3 AVGRÄNSNING I SAK	20
2.1.1 RUS 2030	10	5.4 EKOSYSTEMTJÄNSTER	20
2.1.2 Översiktsplan 2026	10	6. Effekter och konsekvenser	22
2.2 RIKSINTRESSEN OCH ANDRA OMRÅDESSKYDD	10	6.1 MILJÖKONSEKVENSER	22
2.2.1 Riksintresse för kulturmiljö	10	6.1.1 Vatten	22
2.2.2 Riksintresse för naturvård	12	6.1.2 Bebyggelse, kulturmiljö och landskap	23
2.2.3 Riksintresse för friluftsliv	12	6.1.3 Natur	27
2.2.4 Riksintresse för kommunikationer	12	6.1.4 Klimatpåverkan	28
2.2.5 Riksintresse för yrkesfiske	12	6.2 SOCIALA KONSEKVENSER	30
2.2.6 Riksintresse för totalförsvaret	12	6.2.1 Hälsa och livsmiljö	30
2.2.7 Natura-2000	12	6.2.2 Trygghet och trivsel	31
2.2.8 Naturreservat	12	6.2.3 Hållbart vardagsliv och levande samhällen	32
2.2.9 Kulturresevat	12	6.2.4 Inkludering och social sammanhållning	33
2.2.10 Vattenförekomster	12	6.2.5 Risk och klimatanpassning	34
2.2.11 Strandskydd	12	6.3 EKONOMISKA KONSEKVENSER	36
2.2.12 Övrigt skyddat vatten	12	6.3.1 Hushållning mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt	36
3. Planen	14	6.3.2 Kommunal ekonomi	37
3.1 ÖVERGRIPANDE SYFTE	14	6.3.3 Förutsättningar för näringslivet	38
3.1.1 Produktmål	14	6.3.4 Hushållens ekonomi	39
3.1.2 Effektmål	14		
3.1.3 Huvudsakligt innehåll	14		

7. Alternativ	41
7.1 NOLLALTERNATIVET	41
7.2 SAMHÄLLSUTVECKLING OM PLANEN INTE ANTAS	41
7.3 MILJÖNS UTVECKLING OM PLANEN INTE ANTAS	41
7.3 AVFÄRDADE ALTERNATIV	41
8. Samlad bild	42
8.1 HÅLLBARHETSBEDÖMNINGENS FUNKTION	42
8.2 KONSEKVENSERNA SAMMANFATTADE	42
9. Referenser	46

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Kommunstyrelsen i Västerås beslutade i april 2020 att ge Stadsledningskontoret i uppdrag att tillsammans med berörda förvaltningar ta fram ett tematiskt tillägg (i fortsättningen förkortat TÖP) till Västerås översiktsplan 2026 (ÖP 2026). Syftet med tillägget är att utreda möjliga lokaliseringar av nya verksamhetsområden.

Tillgång till mark för både etablerade företag som växer och nytillkomna företag är en viktig förutsättning för näringslivets utveckling och expansion. Det är idag hög efterfrågan på näringslivsmark i Västerås och stadens mark- och planberedskap kan i nuläget inte möta denna efterfrågan. Andelen verksamhetsmark har minskat och kommer att fortsätta minska till följd av att staden växer och verksamhetsområden omvandlas eller planeras att omvandlas till mer blandade stadsdelar med ett högre inslag av bostäder. Denna omvandling har exempelvis skett på Öster mälarstrand och Lillåudden och pågår inom Kopparlunden, Kungsängen och Ångsgärdet.

Bristen på tillgänglig verksamhetsmark är en begränsning både för befintligt näringsliv och för att attrahera nyetableringar. Kortsiktigt är bristen på detaljplanelagd mark begränsande då tillgänglig mark redan är såld eller reserverad. Även begränsningar i elkraftförsörjningen är en utmaning. På längre sikt är det stadens markinnehav som är begränsande.

Sammantaget ger detta behov av att komplettera nuvarande markanvändningskarta tillhörande ÖP 2026 med ett tillägg där nya verksamhetsområden presenteras.

1.2 Lagstiftning

Enligt 6 kap. 3 § miljöbalken ska en kommun som upprättar en plan eller ett program som krävs i lag eller annan författning göra en strategisk miljöbedömning om genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Enligt miljöbedömningsförordningen 2 § ska en översiktsplan alltid anses medföra betydande miljöpåverkan.

Då råmark ska omvandlas till verksamhetsområden och uppdraget avser ett tillägg till ÖP 2026 medför TÖP 73 betydande miljöpåverkan.

I syfte att skapa ett bredare beslutsunderlag har Västerås kommun valt att genomföra miljöbedömningen som en del av en bredare hållbarhetsbedömning. I denna konsekvensbeskrivning redovisas därför planens konsekvenser i termer av hållbar utveckling samlat, med de delar som utgör miljökonsekvensbeskrivning enligt miljöbalkens krav tydligt markerade.

1.3 Rapportens innehåll

Rapporten har följande delar: I kapitel 2–3 redovisar förutsättningar, planens huvudsakliga innehåll, samt riksintressen och andra områdesskydd som påverkar planeringen. Kapitel 4 summeras den metod som använts i arbetet med hållbarhetsbedömningen och kapitel 5 den avgränsning som gjorts.

Planens miljömässiga, sociala och ekonomiska konsekvenser redovisas i kapitel 6. I vart och ett av avsnitten i dessa kapitel ges konkreta förslag på hur planen kan utvecklas och kompletteras inför nästa skede. I de fall behov och utvecklingsmöjligheter identifierats som framstår som viktiga att arbeta vidare i med den fortsatta planeringen mer generellt redovisas även dessa i slutet av respektive avsnitt i kapitel 6.

Alternativ, samt samhällets och miljöns sannolika utveckling om planen inte antas diskuteras i kapitel 7. I kapitel 8 ges en samlad bild av konsekvenserna.

TRUCK BLAND CONTAINRAR.
KÄLLA: MÄLARHAMNAR AB.

2. Förutsättningar

2.1 Områdesbeskrivning och gällande planer

Västerås är en kommun i Västmanlands län, se figur nedan. Kommunen är belägen intill Mälarens norra strand och angränsar till kommunerna Hallstahammar och Surahammar i väster. I norr angränsar Västerås till Sala och i öster till Enköping. I söder angränsar Västerås till Eskilstuna vid Kvicksund, och i Mälaren gränsar kommunen också till Strängnäs och Kungsör.

I slutet av 2020 bodde det enligt SCB 155 000 invånare i kommunen och det finns ungefär 73 000 arbetstillfällen*. Uppskattningsvis 14 600 personer pendlar in till kommunen för att arbeta. Flest inpendlare kommer från de närliggande kommunerna Hallstahammar, Sala och Surahammar.

ILLUSTRATIONSKARTA - VÄSTERÅS KOMMUN.
KÄLLA: VÄSTERÅS STAD 2021.

Många västeråsare pendlar också ut från kommunen, drygt 13 100 personer. Drygt en tredjedel av utpendlarna har sitt arbete i Stockholms län. Västerås är i en expansiv fas med en omfattande bostadsbebyggelse. I ÖP 2026 är planeringsinriktningen att kommunen år 2050 ska ha cirka 230 000 invånare.

2.1.1 RUS 2030

Region Västmanland har i Regional utvecklingsstrategi för Västmanland (RUS 2030) pekat ut länets styrkeområden inom tillverkningsindustrin som automation, energi, järnväg och välfärdsteknik. Målet är att länet till 2030 har utvecklat ett eller flera av dessa styrkeområden till hög nationell och internationell spets och attraktionskraft.

2.1.2 Översiktsplan 2026

Västerås gällande översiktsplan antogs år 2017. Planens horisont är år 2026, med utblick mot 2050. Syftet med ÖP 2026 är att genom strategier och markanvändningskartan beskriva hur Västerås kan växa hållbart, se figur på sida 11.

I ÖP 2026 beskrivs tretton olika strategier för en hållbar utveckling, vilka ska genomsyra planeringen och ge Västerås möjlighet att växa hållbart. Västerås ska vara en attraktiv och hållbar kommun att bo, verka och leva i.

Den aktualitetsprövning som gjordes av ÖP 2026 under år 2019 – 2020 visade på ett tydligt behov av en uppdaterad plan. I aktualitetsprövningen framkom även att kommande översiktsplan behöver ange stadens strategiska fysiska utveckling på en tydligare markanvändningskarta*.

*Sammanfattande redogörelse av Västerås översiktsplan, Länsstyrelsen i Västmanland. Dnr: 401-2457-19.

2.2 Riksintressen och andra områdesskydd

I detta avsnitt beskrivs riksintressen och andra värdefulla och skyddade områden inom kommunen. Alla riksintressen och områden som beskrivs nedan påverkas inte av de föreslagna verksamhetsområdena. De redovisas ändå samlat för att ge en komplett bild av de förutsättningar i kommunen som helhet som ligger bakom valet av utpekade områden.

Sedan januari 2020 genomförs en nationell översyn av kriterierna för mark- och vattenområden av riksintresse för bland annat naturvården, friluftslivet, kulturmiljövården och anläggningar för kommunikationer. Det är de centrala myndigheterna Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Energimyndigheten, Tillväxtverket och Trafikverket som genomför arbetet på uppdrag av regeringen. Varje myndighet ska göra en översyn av sina respektive anspråk på områden av riksintresse och Boverket är samordnande myndighet i uppdraget. Översynen delredovisades under november 2020 och ska slutredovisas senast den 15 september 2021*.

I analysen i föreliggande rapport används de nu gällande gränserna för respektive riksintresse.

2.2.1 Riksintresse för kulturmiljö

I Västerås finns 12 områden som är av riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kap. miljöbalken. Dessa är Svanå, Svartåns dalgång med Skultuna bruk, Digtuna-Östjädra, Timmelsta-Skogsta, Tidö-Ryttne-Hornåsen, Fullerö, Västerås, Badelunda, Irsta, Lindö, Ångsö och Östansjö. Flertalet av dem är belägna i den södra delen av kommunen med undantag för Svanå i norr och Svartåns dalgång med Skultuna bruk som löper i nord-sydlig riktning Längs en stor del av dalgången.

* Regeringskansliet: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/01/antalet-riksintressen-ska-minska/>

*Västerås stads hemsida fakta och statistik.

2.2.2 Riksintresse för naturvård

I Västerås finns åtta områden av riksintresse för naturvården (Strömsundsområdet, Askö-Tidöområdet, Skutteröarkipelagen, Barkarö-Fullerö, Rindö-Sundbyholmarkipelagen, Badelundaåsen, området Irsta-Kärrbo och Ängsöarkipelagen). Dessa områden är alla belägna i den södra delen av kommunen, i nära anslutning till Mälaren.

2.2.3 Riksintresse för friluftsliv

Inom den södra delen av kommunen finns en del av det större riksintresseområdet Mälaren med dess öar och strandområden som omfattar hela Mälaren. Området är utpekade som riksintresse med avseende på dess betydelse för turism och friluftsliv och skyddas enligt 4 kap. 3§ miljöbalken. I kommunen finns även fem områden (Svartådalen, Strömsholms området, Askö-Tidöområdet, Sundbyholmarkipelagen och Ängsöarkipelagen) som är utpekade som riksintressen för friluftsliv enligt 3 kap. 6§ miljöbalken. Motiv till dessa områden är exempelvis fritidsfiske, kanot, fågelskådning, båtliv, promenader etc.

2.2.4 Riksintresse för kommunikationer

Genom planområdet löper en rad kommunikationsleder av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken. De vägar som är av riksintresse som löper genom kommunen är väg 66, 56 och E18. Järnvägar av riksintresse är Bergslagspendeln, Mälarbanan och Sala-Eskilstuna-Oxelösundsbanan. Vidare är även Västerås hamn och Västerås flygplatsområden av riksintresse för kommunikation.

2.2.5 Riksintresse för yrkesfiske

Mälaren som tar upp en stor del av Västerås vattenrum är utpekade som ett område av riksintresse för yrkesfiske.

2.2.6 Riksintresse för totalförsvaret

I Västerås finns ett område utpekade av Försvarsmakten som influensområde övrigt riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken. Området är beläget i den sydöstra delen av kommunen i anslutning till E18.

2.2.7 Natura 2000

I Västerås finns nio Natura 2000-områden. Alla dessa områden är belägna inom kommunens södra del och har värden koppade till Mälaren.

2.2.8 Naturreservat

I Västerås finns totalt 17 naturreservat. Dessa naturreservat är av olika storlek och karaktär. I den södra delen av kommunen vid Mälaren finns majoriteten av kommunens naturreservat. Flera av områdena omfattas även av andra skydd som exempelvis riksintresse för kulturmiljövården eller Natura 2000. Kommunens naturreservat är Vinnsjö-mossen, Tååsen, Hemfallet, Hästholmarna, Strömsund, Johannisberg, Fullerö, Asköviken-Tidö, Skutteröarkipelagen, Ridö-Sundbyholmsarkipelagen, Frösåker, Björnö, Ängsö, Sundanängen, Solviksskogen, Badelunda och Bispebo.

2.2.9 Kulturresevat

I Västerås finns kulturresevatet Gäddeholms herrgård. Syftet med resevatet är bland annat att bevara och vårda ett värdefullt kulturlandskap vid Mälaren.

2.2.10 Vattenförekomster

I Västerås finns totalt 25 ytvattenförekomster och sex grundvattenförekomster utpekade av Vattenmyndigheten. Ytvattenförekomsterna utgörs av en sjö, åtta delområden i Mälaren, 15 vattendrag samt vattendraget Kvarnbäcken som är utpekade som en preliminär vattenförekomst. Majoriteten av alla ytvattenförekomster i Västerås har måttlig ekologisk status och otillfredsställande kemisk status. Ingen ytvattenförekomst har god ekologisk status. Samtliga grundvattenförekomster i kommunen har både god kemisk och kvantitativ status, men i vissa grundvattenförekomster i kommunen är miljögifter förekommande.

2.2.11 Strandskydd

Ett strandskydd mäts från strandlinjen och gäller både på land och ut i vatten. I Västerås finns olika områden för strandskydd och dessa gäller enligt nedan:

- 300 meter från strandlinjen vid Mälaren och dess öar
- 100 meter vid åar och vissa större vattendrag
- 25 meter vid mindre vattendrag

De allra minsta vattendragen är undantagna från strandskyddet.

2.2.12 Övrigt skyddat vatten

Öster om Västerås tätort finns ett vattenskyddsområde för grundvatten som löper i nord-sydlig riktning mot Mälaren där det ansluter mot en skyddszon för ytvatten. Vattenskyddsområden har en zonindelning, inom varje zon finns restriktioner. Striktast restriktioner gäller den primära zonen och lägst i den tertiära zonen. Ett område som ingår i TÖPen (Hökåsen) ligger i anslutning till en tertiär zon för grundvatten. En översyn om vattenskyddsområdets utbredning pågår i nuläget.

LANDSKAPSBILD, DEL AV SVARTÅNS DALGÅNG.
KÄLLA: SBF, VÄSTERÅS.

3. Planen

3.1 Övergripande syfte

Syftet med det tematiska tillägget till ÖP 2026 är att visa på lokalisering av nya verksamhetsområden i kommunen och att ge ett juridiskt stöd för att möjliggöra markförvärv av råmark som kan planläggas som verksamhetsmark. Det tematiska tillägget kommer att ha en annan, längre, tidshorisont än aktuell ÖP. Horisontåret för TÖP 73 är år 2030, i stället för år 2026. TÖP 73 motiveras då det allmänna intresset god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens enligt 2 kap. 3 § plan- och bygglagen inte tillgodoses i tillräcklig utsträckning enligt kommunen i gällande översiktsplan. Ett tematiskt tillägg får samma status som översiktsplanen och blir ett verktyg i den kontinuerliga översiktsplaneringen. Kommunen kan genom detta verktyg arbeta med aktuella planeringsfrågor och på så sätt hålla översiktsplanen aktuell.

Den 9 juni 2021 beslutade kommunstyrelsen att skicka ut förslag till Tematiskt tillägg till Västerås översiktsplan 2026, TÖP 73, tillsammans med hållbarhetsbedömningen på samråd. Samrådet pågick från den 21 juni till den 30 september 2021. Under samrådstiden inkom 119 remissvar varav majoriteten från privatpersoner. De inkomna synpunkterna har sammanfattats och besvaras i den samrådsredogörelse som finns att ta del av tillsammans med övriga planhandlingar på kommunens hemsida.

Efter samrådet avslutats har planen ändrats något utifrån de inkomna synpunkterna. Den största förändringen av planen är att ett av de sex verksamhetsområdena som pekades ut i samrådsversionen av planen helt utgår till granskningsskedet. Det område som inte är med i granskningsskedet av planen är Avfart Östanbro. Vidare har två av de andra verksamhetsområdena från samrådsversionen ändrat utformning. Västjädra har till granskningen minskat i yta och delats upp till två separata markområden och Skästa har ökat i yta. Utöver

ändringarna i mark- och vattenanvändningskartan har även en del förtydliganden och kompletteringar gjorts i handlingarna avseende bland annat biologisk mångfald, ekosystemtjänster och kulturmiljö. Exempelvis har en ny utredning tagits fram avseende områdenas påverkan på landskapsbild och kulturmiljövärden. Efter beslut från Kommunstyrelsen den 8 juni 2022 har planen med tillhörande hållbarhetsbedömning och samrådsredogörelse varit utställd på granskning under tiden 27/6 – 12 september 2022. Under granskningstiden inkom 16 yttranden. Därefter inkom ytterligare 3 yttranden som har inkluderats i arbetet. Ändringarna i planbeskrivningen efter granskning bedöms vara så små att någon ändring av innehållet i Hållbarhetsbedömningen inte är nödvändig.

3.1.1 Produktmål

Det övergripande produktmålet med tillägget är ett av kommunfullmäktige godkänt tillägg till ÖP 2026, med namnet Mark för nya verksamhetsområden, TÖP 73, samt en godkänd hållbarhetsbedömning, inklusive en strategisk miljöbedömning med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning. Tillägget inkluderar en mark- och vattenanvändningskarta samt en hänsynskarta där det framgår vilka hänsyn som tagits till allmänna intressen.

3.1.2 Effektmål

Effektmålen beskriver vad kommunen vill ha uppnått med det godkända tillägget till översiktsplanen.

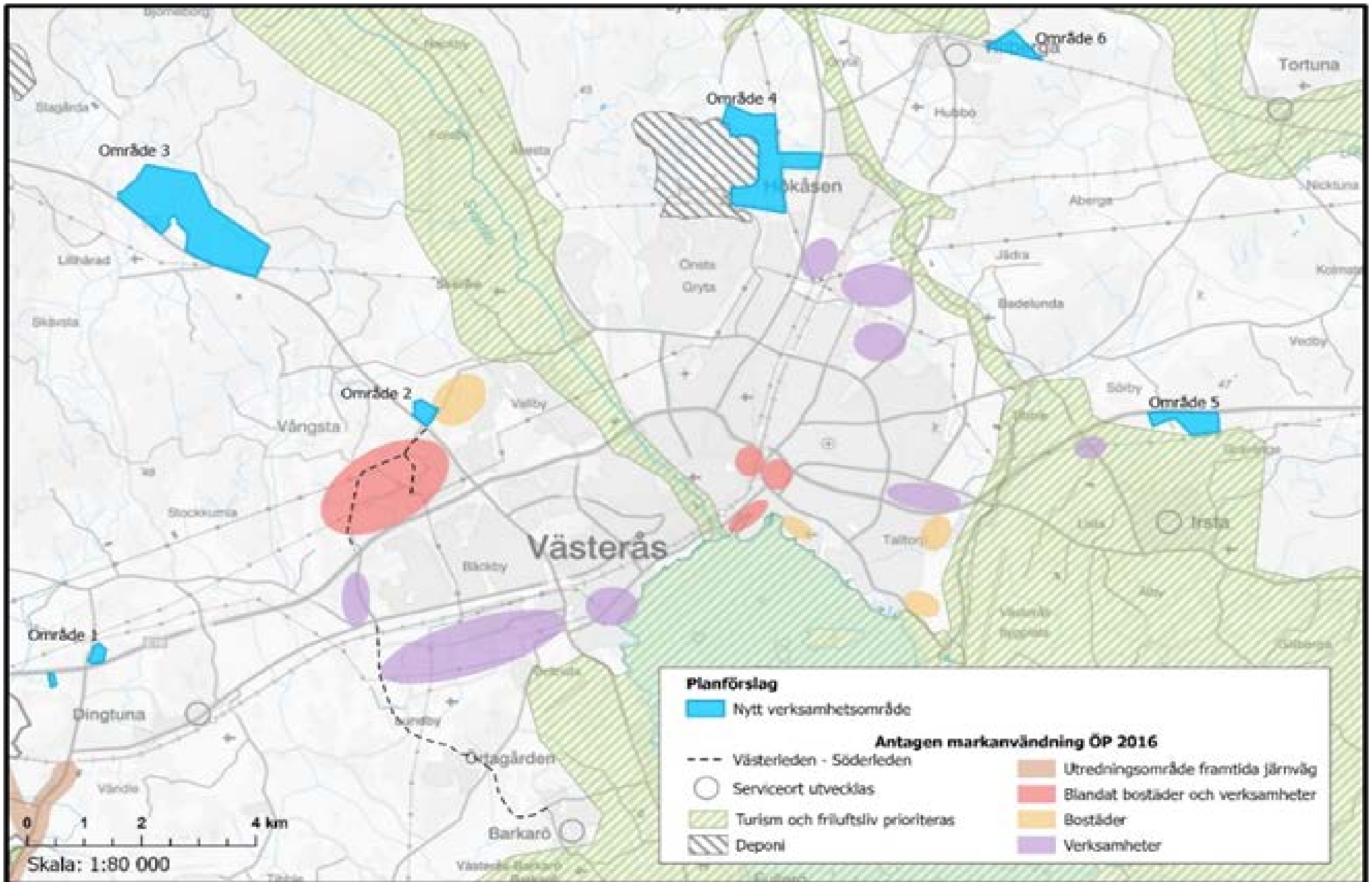
- Kommunen uppnår det allmänna intresset god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens (2 kap. 3 § plan- och bygglagen)
- Ny verksamhetsmark bidrar till ökad sysselsättning och ökat utbyte av varor och tjänster lokalt och regionalt.
- Kommunen utvecklas på ett hållbart och attraktivt sätt och kan matcha verksamhet med läge.

- Mark kan förvärfvas i de lägen som är attraktiva för näringslivet, både för ytkrävande och mindre verksamheter.
- Mark kan förvärfvas i lägen som kan tillgodose näringslivets behov av hög eleffektförsörjning.
- Mark kan förvärfvas i de lägen som efterfrågas av näringslivet så som goda kommunikations-, skylt- och logistiklägen.
- Kommunens tjänstepersoner och politiker har en gemensam, tydlig och väl förankrad inriktning för utvecklingen av nya verksamhetsområden i kommunen, fram till år 2030.
- Tillägget är en del av den rullande översiktsplaneringen och ger stöd till näringslivets utveckling inom kommunen innan en ny översiktsplan är godkänd.
- Tillägget är en tydlig vägledning gällande mark- och vattenanvändningen för verksamhetsområden i fortsatt planering.

Kommuninvånare och intressenter ges en tydlighet i fråga om stadens viljeinriktning och förutsättningarna för näringslivets utveckling.

3.1.3 Huvudsakligt innehåll

Totalt sex olika områden som bedöms lämpliga som nya områden för verksamheter och industri pekas ut i planen, se figur till höger. Rekommenderad huvudsaklig markanvändning inom det tematiska tillägget ryms inom översiktsplanens markanvändning Verksamheter och Industri. Sådan verksamhet kan vara störande för omgivningen på något sätt och är inte direkt förenliga med bostäder, enskilt eller sammantaget. Det kan till exempel vara verksamheter som är ytkrävande eller genererar tunga trafiktransporter såsom exempelvis logistikverksamhet. Det kan även vara sådan verksamhet som påverkar omgivningen med buller, lukt eller andra riskfaktorer och som därmed inte bör förläggas inom blandad bebyggelse.

MARK- OCH VATTENANVÄNDNING ÖP 2026 INZOOMAT PÅ DE FÖRESLAGNA NYA VERKSAMHETSOMRÅDENA, MED FÖRSLAG PÅ NYA VERKSAMHETSOMRÅDEN ENLIGT TILLÄGGSFÖRSLAGET TÖP 73 MARKERAT I BLÅTT. KÄLLA: VÄSTERÅS STAD.

Detaljhandel kan med fördel blandas med annan markanvändning, exempelvis bostäder, och behandlas därför generellt inte inom ramen för TÖP 73, med undantag för ett område; Sättra Västra. Inte heller vidareutveckling av redan befintliga verksamhetsområden för en effektivare markanvändning ingår i uppdraget.

Markanvändningen omfattar inte heller besöksintensiva verksamheter som alstrar stora trafikmängder av framför allt persontransporter, så som besöksanläggningar, sportarenor, sjukhus eller större handelscentrum (externhandel). För varje utpekade område beskrivs bedömd lämplig användning. Exakt precisering av markanvändningen för varje enskilt område utreds dock i efterföljande planering.

En lokaliseringstudiering, huvudsakligen via kartstudier, ligger till grund för framtagandet av de utpekade områdena.

I kartstudierna har bl.a. följande aspekter beaktats:

- närhet till riksväg/järnväg och trafikförsörjning i övrigt,
- tillgång till god elförsörjning och annan teknisk infrastruktur,
- risk för negativ inverkan på miljö kvalitetsnormerna för vatten, luft och buller.
- områdesskydd, riksintressen, vattenförhållanden, natur- och kulturvärden,
- närhet till bostäder,
- marktekniska förutsättningar samt
- förutsättningar för dagvattenhantering har påverkat analysen.

Slutligen har de utpekanden av intressanta områden som näringslivet själva gjort vägts in.

För varje enskilt område beskrivs i planen vilka hänsyn som har tagits i avgränsningen. Utöver dess aspektspecifika miljöhänsyn har hänsyn tagits till Sveriges miljö kvalitetsmål. Av de totalt 16 miljömålen har 14 mål bedömts vara relevanta i arbetet med TÖP 73. Dessa är:

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giftfri miljö
- Skyddande ozonskikt
- Säker strålmiljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

I det övergripande arbetet med att peka ut de aktuella verksamhetsområdena har stor hänsyn tagits till aspekter som bidrar till att planeringen blir så miljövänlig som möjligt. I tilläggsförslaget framgår det att vidare hänsyn ska tas till de utpekade miljö kvalitetsmålen genom hela planeringsprocessen samt i genomförandeskedet.

LAGERUTRYMME MED LAGERHYLLOR.
KÄLLA: ANDALEKS.

4. Metod

Syftet med hållbarhetsbedömning är att bidra till helhetssyn och kvalitetssäkring i framtagandet av tillägget till översiktsplanen. Arbetet med hållbarhetsbedömningen har samordnats och integrerats med planarbetet så långt tidplanen tillåtit. Hållbarhetsbedömning utgör även strategisk miljöbedömning enligt miljöbalkens krav. Syftet med att genomföra en sådan bedömning är enligt lagtexten i 6 kap "att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas". Miljöbedömningen ska fungera som stöd för, och ge underlag till, arbetet med att hitta en lämplig utformning av planen. Den ska främja ökad miljöhänsyn och göra det möjligt att redan i planarbetet väga miljökonsekvenser mot andra samhällsintressen.

Samråd med länsstyrelsen angående undersökning och avgränsning av betydande miljöaspekter har genomförts och redovisas i länsstyrelsens yttrande*.

4.1 Värdering av konsekvenser

För att beskriva ett planförslags konsekvenser används ofta begreppen påverkan, effekt och konsekvens. Påverkan är den förändring av fysiska eller beteendemässiga förhållanden som planens genomförande medför. Effekt är den förändring i miljön som påverkan medför, som exempelvis förlust av värdefulla naturmiljöer, buller eller luftföroreningar. Konsekvens är den verkan de uppkomna effekterna har på en viss företeelse, till exempel människors hälsa eller biologisk mångfald.

För att beskriva konsekvenserna används följande skala:

- Stora, måttliga eller små negativa konsekvenser
- Varken positiv eller negativ konsekvens
- Stora, måttliga eller små positiva konsekvenser

Ett värde kan vara olika stort, vilket får betydelse för hur stor konsekvensen blir. Vid bedömning av konsekvenser vägs ingreppets omfattning och det berörda objektets värde alternativt känslighet in. Om ett område med högt värde/hög känslighet störs i stor omfattning innebär det stora negativa konsekvenser medan små störningar i ett område med högt värde innebär måttliga negativa konsekvenser. Ibland är det svårt att placera in en konsekvens i klasserna små, måttlig, stor. För att visa på svårbedömda konsekvenser där klassificeringen är mer otydlig kan bedömningen även resultera i skrivelser som små-måttliga eller måttliga-stora konsekvenser. Bedömningen av påverkan och konsekvens görs i förhållande till nuläget om inget annat anges.

En översiktsplan är ett planeringssteg som ligger tidigt i planprocessen och det är inte alltid möjligt att bedöma konsekvenserna av de ställningstaganden som görs.

En översiktsplan är ett planeringssteg som ligger tidigt i planprocessen och det är inte alltid möjligt att bedöma konsekvenserna av de ställningstaganden som görs. För vissa aspekter har därför bedömningarna delvis karaktären av riktninganalyser som visar på en trolig utveckling. Effekter och konsekvenser av planen kan i vissa fall påverkas av utvecklingen i kringliggande kommuner samt i regionen som helhet. Samlade effekter kan också uppstå när många var för sig små bidrag samverkar och förstärker eller motverkar varandra över tid. I värsta fall kan enskilda förändringar som var för sig uppfattas som "små" samverka och tillsammans ge stora konsekvenser. Sådana så kallade kumulativa effekter är svåra, men viktiga, att uppmärksamma i konsekvensbeskrivningen.

4.2 Arbetsätt

Genom att integrera mål för hållbarhet i den översiktliga fysiska planeringen ökar förutsättningarna för ett framgångsrikt arbete med hållbar utveckling. Hela arbetet med hållbarhetsbedömningen görs med de globala hållbarhetsmålen som fond. Utifrån detta har sedan en struktur för hållbarhetsbedömningen tagits fram med preciserade rubriker, se figur på nästa sida.

De avsnitt av konsekvensbeskrivningen som motiveras av krav i miljöbalken är markerade med "MB" i respektive avsnittsrubrik. På det sätt som MKB-delarna av hållbarhetsbedömningen avgränsas och fokuseras i samråd med länsstyrelsen har en avsmalning och prioritering gjorts av vilka sociala och ekonomiska perspektiv som ska hanteras i hållbarhetsbedömningen, utifrån planens syfte och inriktning.

Beskrivningar och bedömningar har gjorts av WSP:s konsultgrupp med särskild kunskap om konsekvensbedömningar. Arbetet har utförts med stöd av allmänt tillgängligt material (från exempelvis myndigheter och kommunen själv) samt utredningar som tagits fram i arbetet med tillägget till översiktsplanen. Några fristående beräkningar eller modellkörningar har inte gjorts inom ramen för hållbarhetsbedömningen.

*Samrådsyttrande 2020-10-21. Beteckning 402-55611-2020.

Miljökonsekvenser

❖ Vatten

❖ Bebyggelse, kulturmiljö och landskap

❖ Natur

❖ Klimatpåverkan

Sociala konsekvenser

❖ Hälsa och livsmiljö

❖ Hållbart vardagsliv och levande samhällen

❖ Trygghet och trivsel

❖ Inkludering och social sammanhållning

❖ Risk och klimatanpassning

Ekonomiska konsekvenser

❖ Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön

❖ Kommunal ekonomi

❖ Förutsättningar för näringslivet

❖ Hushållens ekonomi

Symbolen indikerar krav och innehåll i MKB enligt miljöbalken 6 kap. 2 §. Övriga rubriker är konsekvenser ur ett hållbarhetsperspektiv

5. Avgränsning

Avgränsningen av de delar av hållbarhetsbedömning som styrs av miljöbalken kräv syftar till att koncentrera arbetet till de frågor som är väsentliga för de val och beslut som behöver fattas för den aktuella planeringsnivån. Avgränsningen redovisas nedan. Ett samråd om avgränsningen genomfördes med länsstyrelsen 2020-12-04.

5.1 Avgränsning i tid

Horisontåret för hållbarhetsbedömning är satt till år 2030, samma som för TÖP 73. För flera miljöaspekter kommer dock konsekvenserna av tillägget till översiktsplanen kvarstå långt efter år 2030.

5.2 Avgränsning i rum

Den rumsliga avgränsningen utgörs huvudsakligen av de utpekade verksamhetsområdenas gräns men för vissa aspekter utgörs hela planområdet, dvs. kommunen, gräns. För exempelvis påverkan på vatten kan beslut i TÖP 73 medföra effekter även för recipienter som delvis är belägna i angränsande kommuner, inklusive Mälaren som är en resurs och tillgång för ett stort antal kommuner. Sociala och ekonomiska effekter av TÖP 73 har även dessa en utbredning som skiljer sig från de enskilda verksamhetsområdena och i vissa fall även kommunens fysiska gräns. De negativa effekterna av nya verksamhetsområden uppstår i stor utsträckning lokalt (exempelvis genom buller, barriärer eller påverkan på luftkvalitet) medan mark till verksamhetsområden kan medföra nyttor såväl lokalt som regionalt eller nationellt.

I konsekvensbeskrivningen varierar därför det geografiska område för vilka konsekvenserna beskrivs beroende på vilken miljöaspekt som studeras.

5.3 Avgränsning i rum

Tilläggsförslaget har konsekvensbedömts utifrån dess ställningstaganden och inriktningar för mark- och vattenområden. Dessa har analyserats och konsekvensbedömts på en övergripande nivå. Utformning och lokalisering av byggnader samt prövning av andra verksamheter som kan antas vara miljöstörande prövas och bedöms i senare planeringsskeden och prövningsprocesser. De miljöaspekter som bedöms vara betydande och som har konsekvensbedömts är:

- Vatten (ytvatten, grundvatten)
- Bebyggelse, kulturmiljöer och landskap
- Natur (bl.a. biologisk mångfald och ekologiska samband)
- Klimatpåverkan
- Hälsa och livsmiljö (inkl. buller, luftkvalitet)
- Risk och klimatanpassning
- Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt

De övriga aspekter som konsekvensbedömts presenteras i figuren på sida 19. Frågor rörande strålning (elektromagnetiska fält, markradon) bedöms inte vara relevanta för miljöbedömningen av tillägget till översiktsplanen då detta är aspekter som mer ändamålsenligt hanteras i kommande detaljplanering.

5.4 Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är ett samlingsbegrepp för de funktioner hos naturen som ger människan nyttor som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Det handlar bland annat om förmågan att rena vatten, reglera vattenflöden, rena luft och bilda bördiga jordar som ger oss nyttor som exempelvis vatten att dricka, mat att äta och ren luft att andas. Ekosystemtjänster är beroende av levande organismer och fungerande ekosystem. Tjänsterna delas vanligtvis in i kategorierna försörjande, reglerande, kulturella och stödjande.

Ekosystemtjänster berör flertalet av hållbarhetsaspekterna som bedöms i detta dokument. För att undvika upprepning konsekvensbedöms inte ekosystemtjänsterna separat utan de ingår i andra rubriker i hållbarhetsbedömningen. Till exempel hanteras ekosystemtjänsterna:

- biologisk mångfald/habitat och ekologiskt samspel i avsnittet Natur (7.1.3),
- rekreation i avsnittet Hållbart vardagsliv och levande samhällen (7.2.3), och
- klimatanpassning (skyfall och värmeöar) i avsnittet Risk och klimatanpassning (7.2.5).

I 3 och 4 kap. miljöbalken finns bestämmelser om en god hushållning med mark- och vattenområden. Särskilda regleringar med ekosystemtjänster som begrepp saknas i lagstiftningen. Flera av de strukturer som ger upphov till ekosystemtjänster benämns dock i PBL som allmänna intressen som alltid ska beaktas i planering och byggande. Exempel på sådana intressen är jord- och skogsbruk, tillgång till parker, grönområden och natur. I miljöbalken nämns fler allmänna intressen som ska beaktas, exempelvis

ekologiskt särskilt känsliga områden, riksintressen och tätortsnära grönområden.

Inom det nationella miljömålsarbetet finns två etappmål som rör stadsgrönska. Boverket har tagit fram en vägledning och metod för hur (bland annat) kommuner kan integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i planering, byggande och förvaltning. Statens målsättning är att kommunerna i planering, byggande och förvaltning senast 2025 ska integrera och tillvarata ekosystemtjänster i urbana miljöer.

7. Effekter och konsekvenser av tilläggsförslaget

I detta kapitel beskrivs de effekter och konsekvenser som tillägget till översiktsplanen bedöms ge upphov till. Bedömningen fokuserar på den aktuella beslutsnivån, alltså de effekter och konsekvenser som omvandlingen av naturmark till verksamhetsmark generellt kan ge upphov till samlat och på de sex utpekade platserna.

Platsspecifika effekter och konsekvenser som kan påverkas genom utformning och restriktioner som beslutas i efterföljande program- eller detaljplanearbete konsekvensbedöms mer ändamålsenligt i dessa skeden.

De bedömningar som görs med stöd i miljöbalkens krav är markerade med "(MB)" i rubrikerna.

6.1 Miljökonsekvenser

6.1.1 Vatten

Ytvattnet är det vatten som finns i hav, sjöar och vattendrag. Dagvatten är det vatten som tillfälligt ansamlas på markytan till följd av nederbörd, is/snösmältning eller uppsträngande grundvatten. Via ytavrinning eller dagvattensystem kan dagvattnet nå våra ytvatten. Grundvatten bildas när nederbörd tränger ner i marken. Inom ett avrinningsområde styrs grundvattennivån av ett antal olika faktorer såsom marknivåns höjdskillnader, väderleksförhållanden, närliggande vattendrag samt lokala berg- och jordarter. I urbana miljöer påverkas grundvattenförhållandena även av hårdgjorda ytor, ledningar i mark med mera. Yt- och grundvatten ingår som en integrerad del av det

hydrologiska kretsloppet. Påverkan på yt- och grundvatten är starkt beroende av markanvändningen. En ökad andel hårdgjorda ytor minskar infiltrationen till grundvattnet och ökar mängden dagvatten. Föroreningsmängden i dag- och grundvatten är beroende av bland annat markanvändning, trafikflöden och vilken typ av verksamhet som bedrivs.

Nuläge och förutsättningar

En sammanhängande och god blåstruktur är viktigt för den biologiska mångfalden. I Västerås finns totalt 25 ytvattenförekomster och sex grundvattenförekomster, se avsnitt 4.10. Utöver dessa finns även mindre vattendrag och våtmarker som är en del av kommunens blåstruktur och bidrar till den biologiska mångfalden.

Samtliga ytvattenförekomster i Västerås har i nuläget problem med övergödning. Mälaren, Svartån och Sagån har dessutom problem med miljögifter, bland annat genom bidrag av tungmetaller från dagvatten.

Bedömningsgrunder

Miljö kvalitetsnormer (MKN) för landets vattenförekomster är juridiskt bindande (5 kap. MB) och anger den kvalitet som en vattenförekomst ska ha till ett visst år.

Tillstånd till ett projekt eller en verksamhet eller godkännande av detaljplan får inte ges om åtgärden, verksamheten eller planen riskerar att orsaka en försämring av status eller äventyrar möjligheten att en miljö kvalitetsnorm uppfylls. Vattenförekomsterna omfattas även av ett icke-försämringskrav, vilket innebär att mänskliga verksamheter inte får försämrast statusen för en förekomst. I och med en vägledande dom från

EU-domstolen ska icke-försämringskravet gälla på kvalitetsfaktornivå. För kvalitetsfaktorer som redan befinner sig i sämsta statusklass innebär all ytterligare belastning en försämring av status oberoende om den sammanlagda bedömningen inte riskerar att försämrast.

Enligt EU:s vattendirektiv ska medlemsstaterna skydda, förbättra och återställa alla ytvattenförekomster. Det finns alltså en skyldighet att bidra till en förbättring av recipientens status, det så kallade förbättringskravet.

Vid alla planer eller projekt ska det redovisas om möjligheten att uppnå MKN äventyras eller om det finns risk för statusförsämring.

Planens konsekvenser

I arbetet med tilläggsförslaget har stor hänsyn tagits till att undvika särskilt skyddat vatten. I fyra av de sex nya verksamhetsområdena (Skästa, Tunbytorp-Hökåsen, Irsta II, och Tillberga) finns strandskyddat vatten. I området Skästa rinner Asköbäcken som även utgör en ytvattenförekomst. Alla områden leder en del eller allt dagvatten till dikningsföretag innan vattnet sedan leds vidare till recipient. Inom Tillberga ligger ett dikningsföretag med ett båtnadsområde. Vid en etablering av ett nytt verksamhetsområde behöver dikningsföretaget inom Tillberga omprövas eller avvecklas. Vid planläggning av nya verksamhetsområden är det viktigt att stor hänsyn tas till de vattenmiljöer som påverkas. De utpekade verksamhetsområdena innebär en utmaning med hanteringen av dagvatten. Marken som planeras att tas i anspråk utgörs i nuläget av naturmark med en bättre infiltrationskapacitet än den planerade hårdgjorda ytan.

En av de övergripande riktlinjerna i tillägget är dock att genomsläppliga material ska föreskrivas. Det är positivt att prioritera genomsläppliga material men trots det kvarstår stora utmaningar med dagvattenhanteringen.

Påverkan på ytvatten är starkt beroende av intelligande markanvändning. I tilläggsförslaget ges flera förslag på hur dagvatten ska omhändertas. I förslaget ställs bland annat krav på att dagvattenutredningar ska tas fram för samtliga områden. Att det ställs krav på vidare och fördjupade utredningar bedöms vara positivt och bidra till en hållbar hantering av dagvatten i den kommande planeringen. Ett flertal av de utpekade nya områdena avrinner dock till känsliga recipienter vilket ställer höga krav på rening och fördröjning. Västjädra, Sättra Västra, Skästa och Irsta II avrinner mot små och känsliga recipienter (Västjädra mot Bodabäcken, Sättra Västra samt Skästa mot Asköbäcken och Irsta II mot Gullbobäcken/Limstabäcken). I nuläget framgår det inte av förslaget hur eventuella kumulativa effekter har hanterats. I bedömningen om påverkan på ytvatten är det viktigt att bedöma den samlade bilden av påverkan på vattenkvaliteten från samtliga områden.

Alla utpekade områden bedöms i nuläget ligga utanför tillrinningsområden till vattentäkter. Inom en del av området Tunbytorp-Hökåsen finns det genom grundvattenströmning från området norrut dock en risk för påverkan på grundvattenförekomsten och vattentakten Badelundaåsen. Vattentakten är i nuläget inte i bruk.

Om grundvattenströmning från någon del av området påverkar skyddsområdet för vattentakten bör den delen inte planläggas. Enligt tilläggsförslaget är det viktigt att

utreda en eventuell påverkan på grundvattnet i samband med planläggning. Det pågår i nuläget en översyn av befintligt vattenskyddsområde och i denna hanteras risker kopplat till områdespåverkan på tåkten.

Utifrån de åtgärder för rening och fördröjning av dagvatten som beskrivs framgår det att kommunen är väl medveten om de utmaningar en etablering av verksamhetsområden kan medföra för vattenkvaliteten. I den övergripande dagvattenutredningen ges förslag på åtgärder kopplat till respektive område.

Med anledning av den hänsyn och de riktlinjer som beskrivs i förslaget är den sammantagna bedömningen att tilläggsförslaget varken innebär negativa eller positiva konsekvenser för kommunens vatten som helhet. Risken för kumulativ påverkan på enskilda recipienter från flera av verksamhetsområdena behöver fortsatt uppmärksammas och hanteras.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Utred eventuella kumulativa effekter på känsliga recipienter för att säkerställa att den samlade belastningen av flera verksamhetsområden inom samma avrinningsområde inte påverkar vattenkvaliteten negativt. Tydliggör i planen att denna analys genomförts eller kommer att genomföras.

6.1.2 Bebyggelse, kulturmiljö och landskap

Kulturmiljö är miljöer som människan påverkat genom tiderna och som därför vittnar om historiska och geografiska sammanhang. Det kan gälla allt från enskilda byggnader eller objekt till stora landskapsavsnitt.

Tidsmässigt kan kulturmiljöer vara allt från förhistoriska lämningar till dagens bebyggelsemiljöer. Kulturmiljön är en viktig del av vårt kulturarv som vi medvetet eller omedvetet förmedlar i form av traditioner, idéer och värden mellan generationer. Kulturarvet bidrar till en stimulerande livsmiljö och är en viktig resurs för rekreation, friluftsliv, turism- och besöksnäring. För att kulturmiljövärden ska bestå är det viktigt att kontinuiteten i miljön upprätthålls, till exempel genom att kulturmiljöers ursprung är fortsatt tydliga och att kopplingar mellan olika tider bevaras.

Nuläge och förutsättningar

I Västerås finns höga kulturmiljövärden, flera av dessa omfattas av skydd såsom riksintresse, kulturresevat och fornlämningar. I Västerås finns totalt 12 områden som är utpekade som riksintressen för kulturmiljövärden, samt ett kulturresevat (se avsnitt 4.1). Stora delar av kommunen har varit boplatser för människor under en lång tid och flera delar av Västerås är rika på fornlämningar. I kommunen finns även kulturmiljövärden som saknar juridiskt skydd.

Enligt gällande ÖP ska hänsyn tas till landskapsbild och kulturmiljövärden vid lokalisering av nybebyggelse eller annan ändring av markanvändningen. I planen presenteras ett antal stråk med särskilt höga landskaps-, natur-

HUVUDBYGGNAD VID TIDIGARE METALLVERKENS
OMRÅDE I KOPPARLUNDEN.
FOTOGRAF: PIA NORLANDER.

och/eller kulturmiljövärden, se figur på nästa sida. Inom dessa stråk föreslås utveckling för rekreation, turism och rörligt friluftsliv.

Kommunens handlingsplan för natur- och kulturmiljön i Västerås 2010–2020 är från 2010 men en reviderad version antogs år 2017. I handlingsplanen finns mål och riktlinjer för hur kulturmiljön ska värnas, det saknas dock en tydlig beskrivning och klassificering av kommunens kulturmiljö. Enligt gällande översiktsplan ska kulturarv och utveckling vara i samklang. Fördjupade kulturmiljöutredningar ska tas fram i samband med planläggning och kommunens kulturmiljöer ska utvecklas och tillgängliggöras. Under första delen av 2022 har en övergripande landskapsbilds- och kulturmiljöanalys tagits fram inom ramen för arbetet med tilläggsförslaget.

Bedömningsgrunder

Miljöbalken 3 kap 6§ säger att mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet så långt som möjligt skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön.

I Plan- och bygglagen beaktas särskilt värdefull kulturmiljö i den kommunala planeringen. I 2 kap 3§ anges att planering enligt PBL ska ske med hänsyn till bland annat kulturvärden. Om en väsentlig egenskap går förlorad eller om områdets särart eller karaktär väsentligt ändras sker en förvanskning. För att undvika en förvanskning måste därför bärande karaktärsdrag, egenskaper och särarter identifieras och pekas ut. Som ett allmänintresse är kulturmiljöperspektivet en central och ibland avgörande aspekt för lämpligheten i att bebygga ett markområde. Särskild hänsyn ska alltid tas till kulturvärdena på platsen. Centralt i den kommunala planeringen är begreppet Särskilt värdefull, som kan gälla enskilda byggnader, bebyggelseområden och allmänna platser.

Råd för definition av särskilt värdefull/byggnad/bebyggelse finns angivet Boverkets föreskrifter och råd (BFS 2016:6).

Planens konsekvenser

Många av de kulturhistoriska värdena som finns inom kommunen har en stark koppling till det historiska landskapet. Kulturmiljövärdena i kommunen finns även insprängda i, eller utgör en del av, den befintliga bebyggelsemiljön. I arbetet med tilläggsförslaget har därför stor hänsyn tagits till att undvika kulturhistoriskt känsliga miljöer. Samtliga sex verksamhetsområden som pekas ut i förslaget bedöms vara väl placerade i landskapet vad gäller påverkan på landskapsbild och kulturmiljövärden.

Med anledning av verksamhetsområdets behov har de placerats intill kommunikationer och inom kransområdet till centralorten Västerås. En utmaning med lokaliseringen av verksamhetsområdena är den omgivningspåverkan som de medför. Frågor kopplade till landskapsbild, stadsbild, och stadens entréer är viktiga att beakta. Området Skästa är lokaliserat delvis inom riksintresseområdet Svartådalen och Skultuna bruk. Områdena Västjädra och Irsta II ligger i anslutning till riksintresseområden för kulturmiljövärden (Västjädra intill riksintresset Digtuna-Östjädra och Irsta mellan Badelunda och Irsta). Områdena Sättra Västra och Tunbytorp-Hökåsen beskrivs även specifikt som ny respektive förstärkt entré till Västerås tätort.

I tillägget ges tydliga riktlinjer genom krav på gestaltning av de nya verksamhetsområdena så att de anpassas till landskapet. Samtidigt beskrivs etableringen ge goda förutsättningar för verksamheter som vill synas – goda skyltlägen eftersträvas. Att förena synliga och identitetsstarka verksamhetsområden med en anpassning till det historiska landskapet och kulturmiljön kan på enskilda platser bli en stor utmaning. I det kommande planarbetet finns risk för intressekonflikter mellan en önskan att skapa attraktiva entréer till staden, och enskilda

verksamheters önskan om att synas. Det är därför viktigt att stor hänsyn tas till att verksamhetsområdena utformas utifrån områdets kulturhistoriska förutsättningar och det omkringliggande landskapet. Genom att i kommande planering utreda påverkan på kulturmiljövärden och landskapsbild minskar risken för negativ påverkan på kulturmiljön.

I tilläggsförslaget framgår även att vegetationsridåer bör bevaras, stärkas eller skapas i anslutning till de nya verksamhetsområdena. Det bedöms vara positivt att tydligt ange såväl övergripande som i beskrivningen av varje enskilt område att vegetationsridåer bör nyttjas för att mildra visuell påverkan på omkringliggande miljöer och landskap. I den övergripande landskapsbilds- och kulturmiljöutredningen lyfts dock vegetationsridåer som en avgörande åtgärd för att minimera förslagens påverkan. Det vore därför önskvärt om riktlinjerna kopplat till vegetationsridåer skrevs ännu skarpare för att säkerställa att åtgärden genomförs i kommande planskeden.

Tilläggsförslagets största påverkan på kulturmiljö är kopplat till markanspråk inom områden med fornlämningar samt påverkan på riksintresseområdena Irsta och Badelunda. Trots att verksamhetsområdet Skästa delvis ligger inom riskintresseområdet Svartådalen och Skultuna bruk bedöms det föreslagna området inte medföra någon påverkan på riksintresset. För området Irsta bedöms påverkan på riksintresseområde som störst. Ett nytt verksamhetsområde kan ha påverkan på utpekade kulturmiljövärden inom riksintresset men om bebyggelsen anpassas bör påverkan inte bli störande. Det bedöms vara mycket positivt att förslagens riktlinjer är anpassade efter de specifika platsernas behov.

Samtidigt finns det i tillägget tydliga riktlinjer om att påverkan på kulturmiljön ska utredas vidare i kommande planeringsskede vilket ger goda förutsättningar för att den

KOMMUNENS STRÅK MED SÄRSKILT HÖGA LANDSKAPS-,
NATUR- OCH/ELLER KULTURMILJÖVÄRDEN VISAS I GRÖNT.
KÄLLA: VÄSTERÅS ÖP 2026.

tillkommande bebyggelsen kan planeras med stor hänsyn till utpekade kulturmiljövärden. Det är särskilt viktigt att göra detta för områden inom eller angränsande till riksintressena.

Sammantaget bedöms tilläggsförslaget medföra en liten negativ påverkan på kulturmiljön i kommunen som helhet. Lokal påverkan på enskilda objekt eller miljöer bedöms dock vara större, detta gäller framför allt för verksamhetsområdena Irsta, Västjädra och Skästa.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Inga.

6.1.3 Natur

Naturmiljöns värden utgörs dels av hela naturtyper, såväl naturliga som kulturpräglade, dels av enskilda växt- och djurarter. Skyddet och vårdandet av naturmiljöer är en förutsättning för att kunna bevara den biologiska mångfalden och i förlängningen allt biologiskt liv, likaså de funktioner och processer som är viktiga för att ekosystem och livsmiljöer ska bestå och utvecklas. Robusta ekosystem är en förutsättning för de tjänster och produkter – ekosystemtjänster – som naturen bidrar med.

Nuläge och förutsättningar

Västerås natur är varierad med en rik biologisk mångfald och många skyddsvärda områden (se kap. 4). Inom kommunen varierar stora sammanhängande skogsområden med öppna odlingslandskap och våtmarker. Mälaren och dess öar och strandområde utgör rika naturområden i kommunen. Inom detta område finns majoriteten av kommunens naturreservat, Natura 2000-områden samt riksintressen för naturvården.

Majoriteten av kommunens skyddade naturmiljöer ligger i anslutning till Mälaren med öar och strandområden. Det finns dock även värdefulla naturområden inom andra delar av kommunen och det finns värdefull natur som saknar juridiskt skydd. Som en del i projektet med TÖP 73 har kommunen tagit fram en översiktlig naturvärdesbedömning för de utpekade nya områdena. Naturvärdesbeskrivningen visar att det i huvudsak är inom området Tunbytorp-Hökåsen som det finns särskilda naturvärden i form av exempelvis sumpskog. Inga skyddsvärda arter har observerats inom de utpekade områdena.

Bedömningsgrunder

Naturvärden

I plan- och bygglagen anges bland annat att man i

planeringen ska ta hänsyn till naturvärden. I 3 och 4 kap. miljöbalken finns bestämmelser om en god hushållning med mark- och vattenområden. I 7 och 8 kap. i samma lag finns bestämmelser om skydd av områden och djur- och växtarter. Artskyddsförordningen (2007:845) reglerar fridlysning av djur och växter, samt vad som gäller för arter som pekats ut av EU som särskilt skyddsvärda, så kallade Natura 2000-arter. Dispens från förbuden i förordningen söks hos länsstyrelsen.

Ekologiska samband

I 3 och 4 kap. miljöbalken finns bestämmelser om en god hushållning med mark- och vattenområden. Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga ur ekologisk synpunkt skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. Särskilda skrivningar om just ekologiska spridningssamband saknas.

Planens konsekvenser

I lokaliseringsutredningen som ligger till grund för valet av nya verksamhetsområden har stor hänsyn tagits till att bibehålla värdefull natur. Den översiktliga kartläggningen av naturvärden som genomförts visar att det finns naturvärden inom ett av de sex identifierade områdena. En av tilläggets övergripande riktlinjer är att det för samtliga områden kommer att krävas fördjupade utredningar/artinventeringar för att säkerställa hanteringen av eventuella naturvärden och minimera påverkan på dessa. Denna riktlinje ger ett tydligt stöd för det kommande planarbetet.

En del av den övergripande strategin i gällande översiktsplan är att de värden som finns i naturen tas tillvara när Västerås utvecklas*. Översiktsplanen pekar också ut att kommunen ska erbjuda varierande naturupplevelser och livsmiljöer för djur och växter. Tilläggsförslaget medför att ett flertal naturområden tas i anspråk och omvandlas från oexploaterad mark till verksamhetsområden.

Att naturmark tas i permanent anspråk är negativt för kommunens övergripande naturvärde. För att bibehålla en rik biologisk mångfald är ekologiska spridningssamband även en viktig aspekt. Om naturområden avskämmas med barriärer påverkas den biologiska mångfalden framöver negativt.

I tilläggets övergripande riktlinjer kopplat till biologisk mångfald ges ett flertal exempel på hur utvecklingen ska ske med hänsyn till ekologiska samband och funktioner samt biologisk mångfald. Den planerade utvecklingen inom samtliga områden kan medföra en ökad barriäreffekt inom områden där spridningssamband redan i nuläget är begränsade med anledning av stora infrastrukturstråk. I Tunbytorp-Hökåsen finns naturvärden i form av tallsumpskog samt partier med annan sumpskog. Tunbytorp-Hökåsen angränsar även till en av kommunens stadsdelsskogar vilken är ett mycket värdefullt naturområde. En liten del av det utpekade området ligger även delvis inom ett grönområde med visst värde utpekad i kommunens gröstrukturplan.

Strandkanten vid sjöar och vattendrag har ofta ett högt värde för biologisk mångfald. Inom flera av de utpekade verksamhetsområdena finns mindre diken och vattendrag som omfattas av strandskydd. I Skästa rinner ytvattenförekomsten Asköbäcken genom området. I förslaget saknas riktlinjer för hur den biologiska mångfalden inom strandskyddade områden ska bibehållas, skyddas eller värnas i samband med utveckling av områdena. Det finns dock riktlinjer kopplat till hur vattenkvaliteten ska värnas vilket även påverkar den biologiska mångfalden i vattnet, (se avsnitt 7.1.1).

Samtliga utpekade områden ligger helt eller delvis inom naturmark. Tillägget medför därmed en förlust av naturmark i kommunen. Samtidigt påverkar tillägget inget utav kommunens skyddade naturområden. Sammantaget bedöms förslaget medföra små negativa konsekvenser för kommunens naturmiljö.

*Västerås översiktsplan, ÖP 2026.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Inkludera riktlinjer kopplat till hur den biologiska mångfalden inom strandskyddade områden ska bibehållas, skyddas eller värnas i samband med utveckling av områdena.

6.1.4 Klimatpåverkan

All ny bebyggelse medför utsläpp av växthusgaser som påverkar klimatet. Hur omfattande verksamhetsutvecklingen är och var i kommunen den sker är viktiga faktorer att ta hänsyn till vid bedömningen av planens klimatpåverkan. Verksamheter som är beroende av omfattande och regelbundna transporter bör om möjligt placeras med närhet till järnväg eller i anslutning till hamnen. På så sätt främjas möjligheten till mer hållbara transporter. Genom den omställning till klimatvänliga drivmedel (exempelvis vätgas och elektrifiering) som pågår och förväntas tillta framöver minskas dock transporternas klimatpåverkan.

Om verksamhetsområden planeras med långt avstånd från kollektivtrafik och med dåliga gång- och cykelförbindelser innebär det att de som kommer att arbeta inom dessa områden är hänvisade till att ta bil till och från arbetet.

Nuläge och förutsättningar

Energi och transporter står för den största delen av växthusgasutsläppen i kommunen. I kommunen görs stora satsningar för att gynna hållbara resor och antalet resor med exempelvis cykel ökar*. Kollektivtrafikförbindelserna i kommunen är förhållandevis goda och enligt kommunens klimatprogram är nöjdheten med kollektivtrafiken hög.

Kommunens klimatprogram 2017–2020 med tillhörande handlingsplan med åtgärdsförslag har nått sitt målår. Flera av åtgärdsförslagen som presenteras i programmet är fortfarande relevanta men det finns ändå behov av ett uppdaterat klimatprogram i kommunen.

Bedömningsgrunder

Klimatlagen trädde i kraft i svensk lag 1 januari 2018. Den binder regeringen vid att föra en politik för att Sveriges nettoutsläpp av växthusgaser senast år 2045 ska vara noll. De svenska målen är satta mot bakgrund av de mål som EU satt till 2030. Unionens samlade utsläpp ska minska med 40 procent till detta år jämfört med 1990. Sverige har satt etappmål för de delar av utsläppen som inte omfattas av utsläppshandeln. Utsläppen från inrikes transporter, förutom inrikesflyg, ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med 2010.

Bedömningarna i detta avsnitt tar hänsyn till hur tillägget kan komma att bidra till en utveckling som skapar förutsättningar för minskad klimatpåverkan genom att främja hållbara transporter. Även möjligheterna att ansluta de nya verksamhetsområdena till fjärrvärmenätet bedöms.

Planens konsekvenser

De verksamheter som planeras inom de nya områdena kommer direkt och/eller indirekt att medföra utsläpp av växthusgaser. I tilläggsförslaget ges endast en övergripande riktlinje kopplat till hur kommunen kan verka för att minimera klimatpåverkan vid etableringen av de nya verksamhetsområdena. Enligt denna riktlinje anges vikten av att det nya som byggs blir yt- och energismart och effektivt ur energi- och klimatsynpunkt samt att Västerås stad ser positivt på ambitioner om energieffektivisering och uppmuntrar till användandet av klimatvänliga byggmaterial. Det är positivt att kommunens riktlinjer uppmuntrar till energieffektivitet och användandet av klimatvänliga byggmaterial trots att det inte är möjligt att ställa tekniska särkrav i planläggning. Bedömningen är dock att det i tillägget finns en möjlighet till ännu tydligare ställningstaganden för att maximera stödet till kommande planering.

Det är positivt att kopplingen till andra kommunala styrdokument med riktlinjer för minskad klimatpåverkan görs. Samtidigt bedöms förslagets vägledande funktion som vag mot bakgrund av de ambitiösa mål som finns på

nationell nivå och som kommunerna behöver bidra till. I förslaget beskrivs att energikrävande verksamhet planeras tillkomma, exempelvis vid Tunbytorp-Hökåsen, men även i ett senare skede i Västjädra och Skästa. Det framgår inte tillräckligt tydligt hur åtgärder kopplat till hushållning med energi och minimerad klimatpåverkan planeras i respektive verksamhetsområde, undantaget att fjärrvärme ska vara den prioriterade uppvärmningsformen inom samtliga områden.

Nya verksamhetsområden kan innebära nya arbetstillfällen för kommunens invånare. I arbetet med att minska klimatpåverkan är valet av transportmedel vid arbetspendling av betydelse. I nuläget är det endast området Sätra Västra som redan har goda förbindelser via kollektivtrafik och gång- och cykelväg. Då inget av de utpekade områdena i nuläget utgör målpunkt är det inte konstigt att förbindelserna är begränsade. Det är dock viktigt att en utbyggnad av förbindelserna sker parallellt med den övriga utvecklingen av områdena. En vidare utbyggnad av gång- och cykelvägnätet beskrivs som en åtgärd som kan tillkomma i samband med utbyggnad av verksamhetsområden. Då flertalet av de nytillkomna verksamhetsområdena planeras intill det statliga vägnätet krävs en dialog med Trafikverket.

Tilläggsförslaget ger inga tydliga verktyg för en minskad klimatpåverkan i den kommande planeringen. Konkreta förslag på riktlinjer kopplat till energieffektivisering, klimatvänliga byggmaterial eller tillgång till hållbara resealternativ till och från verksamhetsområdena saknas. Därmed bedöms tillägget sammantaget medföra måttliga negativa konsekvenser för kommunens klimatpåverkan.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Överväg konkreta ställningstaganden kring hur klimatpåverkan i bygg och anläggning kan minska genom att i markanvisning och försäljning ställa krav på energieffektivitet, samt ett ökat inslag av återbruk och återvinning. Uppmärksamma hur detta kan bidra till innovation och näringslivsutveckling.

*Klimatprogram med handlingsplan 2017–2020, Västerås stad.

ASESTRÖMMEN PÅ STORA TORGET AV
BENGT-GÖTAN BROSTRÖM.
FOTOGRAF: CLIFFORD SHIRLEY.

6.2 Sociala konsekvenser

6.2.1 Hälsa och livsmiljö

Vid all planläggning ska områden planeras så att de bildar en god livsmiljö samt främjar en god hälsa för människor som lever och verkar inom området. Två aspekter som påverkar hälsan är buller och luftkvalitet. Buller definieras som oönskat ljud och bedömningen av vad som är buller är således individuell. I Sverige utgör trafikbuller den vanligaste källan till bullerstörningar. Vissa verksamheter eller andra aktiviteter kan även ge upphov till störningar. Buller kan orsaka sömnstörningar och öka risken för att drabbas av exempelvis hjärt- och kärlsjukdomar och diabetes.

Luftföroreningar kan ge både korttids- och långtidseffekter. En kortvarig hög exponering kan öka risken för hjärt- och kärlsjukdomar samt astma och andra lungsjukdomar. Med långtidseffekter avses effekten av att dagligen utsättas för partiklar vilket kan bidra till uppkomst av sjukdomar som exempelvis cancer. Det finns inga lägsta tröskelnivåer identifierade för hälsorisker från luftföroreningar, vilket innebär att effekter kan uppstå redan vid låga föroreningshalter. Alla sänkningar av föroreningshalter är således positiva ur hälsosynpunkt. Med luftföroreningar avses sådana ämnen och föroreningar som är skadliga för människors hälsa, naturen eller kulturmiljön. I detta avsnitt behandlas i första hand kvävedioxid (NO_x) och partiklar (PM₁₀) eftersom miljö kvalitetsnormerna för dessa är svårast att klara.

Nuläge och förutsättningar

I nuläget är bullrande verksamheter i Västerås bland annat hamnverksamheten, flygplatsen och övriga industrier. I den genomförda bullerkartläggningen från år 2016–2017 framkommer visserligen att ingen permanentboende utsätts för buller från hamnen, industrier eller flygplatsen som överskrider riktlinjerna*.

Många verksamheter genererar även emissioner som kan påverka luftkvaliteten negativt. Luftkvaliteten i Västerås är generellt sett god men i vissa delar av kommunen finns problem kopplat till partiklar och kvävedioxid. De luftföroreningar som finns i kommunen är främst orsakade av trafiken. Det är i huvudsak partiklar och kvävedioxid som vid mätningar ligger nära gränsen för riktvärden för utomhusluft**.

Bedömningsgrunder

Miljö kvalitetsnormer, MKN, för luft är antingen så kallade gränsvärdesnormer för föroreningsnivåer i utomhusluft som inte får överskridas, eller så kallade målsättningsnormer som ska eftersträvas. De flesta miljö kvalitetsnormerna för luftkvalitet är gränsvärden som ska följas och som inte får överskridas. Det gäller till exempel partiklar och kväveoxider. I gatumiljö ska normen vara uppfylld vid trottoarerna.

Enligt rådande förordning om trafikbuller vid bostadsbyggnader (2015:216) bör buller från spårtrafik och vägar inte överskrida 60 dBA ekvivalent ljudnivå vid en byggnads fasad och 50 dBA ekvivalent och 70 dBA maximal ljudnivå vid en uteplats om en sådan ska anordnas i anslutning till byggnaden. För bostadsbyggnader om högst 35 kvadratmeter är riktvärdet för ekvivalentnivån vid fasad istället 65 dBA (regler om maxvärde saknas). Reglerna tillämpas vid ny bebyggelse, nya detaljplaner och bygglov. För äldre och befintlig bebyggelse kan andra riktvärden gälla utifrån de regler som gällde vid tidpunkten för byggande.

I Tabell 1 anges de riktvärden som enligt Boverkets allmänna råd (2020:2) bör tillämpas vid planläggning av bostadsbebyggelse i områden som påverkas av industribuller och annat verksamhetsbuller. De bör dock tillämpas för de tidpunkter då lokalerna används.

TABELL 1	Ekvivalent ljudnivå (dBA)			Maximalnivå, (dBA)
	Dag, kl. 06-18	Kväll, kl. 18-22 samt lördag, söndag/ helgdag kl 06-18	Natt, kl. 22-06	Natt, kl. 22-06
RIKTVÄRDEN FÖR BULLERNIVÅER ENLIGT BOVERKETS ALLMÄNA RÅD (2020:2)				
Zon A Bostadsbyggnader bör kunna accepteras upp till angivna nivåer.	50	45	45	55
Zon B Bostäder bör kunna accepteras förutsatt att tillgång till ljuddämpad2 sida finns och att byggnaderna bullerpassas.	60	55	50	55
Zon C Bostadsbyggnader bör inte accepteras.	>60	>55	>50	
Maximala ljudnivåer (LF _{max} > 55 dBA) bör inte förekomma nattetid klockan 22–06 annat än vid enstaka tillfällen. Om de berörda byggnaderna har tillgång till en ljuddämpad sida avser begränsningen i första hand den ljuddämpade sidan.				

**Handlingsplan för utomhusluft, 2013, Västerås stad. Revidering beslutad av kommunstyrelsen 2021.

*Åtgärdsprogram mot buller i Västerås. Antagen 2018-12-06.

Planens konsekvenser

De verksamheter som planeras enligt tillägget är sådana som bedöms kunna medföra störning för boende och verksamma i områdenas närhet. Om bullrande eller luftförorenande verksamheter planeras i anslutning till bostäder påverkar det människors livsmiljö. Majoriteten av de nya verksamhetsområdena är lokaliserade med stort avstånd till bostadsområden. Trots det finns det ändå enskilda bostäder som kan påverkas i anslutning till samtliga områden. Området Sätra Västra är lokaliserat i nära anslutning till det nya bostadsområdet Sätra (FÖP 68). Det framgår dock av förslaget att detta område lämpar sig bäst för verksamheter som inte är av en störande karaktär.

En riktlinje som presenteras för samtliga nya områden är att kompletterande bullerutredningar ska genomföras i kommande planskeden. Det är en tydlig riktlinje för kommande planarbete och bedöms medföra goda möjligheter att planera den tillkommande verksamheten på ett lämpligt sätt ur bullersynpunkt. Genom utformning och lokalisering kan de tillkommande verksamheterna fungera buller-reducerande från bullrande verksamheter inom områdena eller den bullrande infrastruktur som verksamheterna placeras intill. Då samtliga verksamhetsområden planeras i anslutning till tungt trafikerade vägar eller järnvägar innebär det även en risk för att de som arbetar inom verksamhetsområdet utsätts för höga ljudnivåer. Enligt förslaget bör fördjupade utredningar kopplat till luftkvaliteten genomföras, vilket ska beslutas inför respektive detaljplan. Med anledning av de utpekade områdenas olika karaktär samt de tillkommande utredningarna bedöms tillägget ge goda möjligheter att hantera luftkvaliteten i samband med etablering av verksamhetsområdena.

Tilläggsförslaget medger etablering av verksamheter och industrier som kan vara störande för människor med

avseende på buller och luftkvalitet. Med anledning av de riktlinjer och hänsyn som presenteras i förslaget görs dock den sammanvägda bedömningen att förslaget inte medför en sådan påverkan att människors hälsa påverkas negativt. Sammantaget bedöms tillägget varken medföra positiva eller negativa konsekvenser för människors hälsa och livsmiljö.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Inga.

6.2.2 Trygghet och trivsel

I det här avsnittet bedöms hur väl tillägget till översiktsplanen förväntas bidra till en utveckling som skapar tryggare samhällen och platser samt bevarar och utvecklar trivsamma miljöer. Aspekter som inkluderas är tillgång till rekreation, trygga offentliga rum och trygga kopplingar och stråk.

Nuläge och förutsättningar

Hållbarhetsbedömningen till den gällande översiktsplanen pekar ut Västerås som varken utmärkande tryggt eller otryggt. Statistiken på våld och brott i fysisk miljö är jämförbar med städer av liknande storlek. Gång- och cykelvägnätet är relativt sett väl utbyggt, kommunens gällande översiktsplan lyfter dock behovet av att utveckla trygga gång- och cykelförbindelser i kommunen. E18 som genomkorsar hela kommunen utgör en barriär som också kan upplevas som otrygg med mycket buller och en märkbar höjdskillnad med vallar och plank som bryter siktlinjen för människor som vistas i dess närhet. Tillgången till varierade rekreativmiljöer är god då Västerås har ett rikt landskap med höga rekreativa och sociala värden.

Bedömningsgrunder

Verksamhets- och industriområden upplevs i många fall som otrygga, framförallt kvälls- och nattetid då

verksamheten ofta ligger nere. Detta beror till stora delar på områdenas utformning där skalan, med stora ytor för parkeringar, lagring, lastning samt byggnadernas volymer tillsammans med stängsel, bristfällig belysning och brutna siktlinjer. Verksamhetsområden kan också, beroende på sin lokalisering, verka som barriärer mellan områden. Detta gör att lokalisering av de områden som inte kan samplaneras med bostadsbebyggelse är av central vikt. Den typ av verksamhet som medges i det tematiska tillägget är i huvudsak sådan verksamhet som inte ska samföräggas med bostadsbebyggelse.

Som grund för bedömningen av Trygghet och trivsel inkluderas bland annat aspekter som hur plantillägget behandlar trygghetsperspektivet. Identifieras exempelvis särskilt otrygga platser och presenteras förslag på åtgärder. Vidare bedöms även om/hur viktiga stråk och kopplingar lyfts i förhållande till trygghetsskapande insatser och målpunkter. Tilläggsförslagets potential att skapa en trivsam utveckling analyseras även bland annat genom att granska hur verksamhetsområdena kan påverka tillgång till grönska och rekreation i förhållande till planerad bostadsbebyggelse och den befintliga bebyggelsen.

Planens konsekvenser

Planen har i sin lokalisering av verksamhetsområdena tagit hänsyn till avståndet till angränsande bostadsområden. Majoriteten av de utpekade nya verksamhetsområdena ligger relativt långt ifrån dessa, med undantag för Sätra. Detta bedöms som positivt utifrån ett trygghetsperspektiv. Trygghetsperspektivet omnämns dock inte specifikt i planen men det finns riktlinjer formulerande, övergripande samt områdesspecifika, där gestaltningen av områdena pekas ut som viktig. Det är positivt att detta lyfts samtidigt som det är oklart hur detta kommer att påverka den kommande planeringen och gestaltningen. Riktlinjerna skulle med fördel stärkas upp genom att också lyfta vikten av att de tillkommande miljöerna upplevs som

trygga, med särskild tyngdpunkt på orienterbarhet, goda siktförhållanden och bra belysning.

Sätra Västra är planerat intill ett område med planerad bostadsbebyggelse. Verksamheterna som pekas ut inom detta område är mindre etableringar och expansionsprojekt som omflyttar inom Västerås på grund av pågående stadsutveckling och omvandling av befintliga verksamhetsområden.

Det framgår i förslaget att området i huvudsak lämpar sig för verksamhet som inte är av störande karaktär. Det bedöms vara positivt men det finns ändå en risk att området uppfattas som en barriär mellan de planerade bostäderna och exempelvis rekreationsområden. En eventuell barriäreffekt kan särskilt påverka barn och unga som är mer beroende av trygga bilfria kopplingar. Det är därför av särskild vikt att den nytillkommande verksamhetsbebyggelsen utformas med högt ställda krav på trygghetsskapande utformning och gestaltning för att minimera påverkan på den planerade bostadsbebyggelsen. Merparten av de nytillkommande verksamhetsområden är planerade på vad som idag är skogsmark. Man har i planen utgått från att inga av dess områden idag nyttjas i någon vidare omfattning för rekreation. Antagandet styrks av att områdena också i huvudsak är lokaliserade på ett visst avstånd från befintlig bostadsbebyggelse.

Sammantaget bedöms planen varken bidra till eller motverka möjligheterna till upplevd trygghet och trivsel.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Förtydliga vilka åtgärder som planeras för att områdena inte ska upplevas som spökstäder under de delar av dygnet då verksamheten är lägre.
- Formulera en övergripande riktlinje kopplad till trygghetsskapande åtgärder i fortsatt planering t.ex. rörande resor med gång/cykel till och inom respektive område.

6.2.3 Hållbart vardagsliv och levande samhällen

I det här avsnittet bedöms hur väl tillägget förväntas bidra till en utveckling som skapar goda förutsättningar för ett fungerande vardagsliv och levande samhällen. Aspekter som inkluderas är bland annat tillgång till viktiga målpunkter i vardagen, kommunal service, närhet och tillgång till arbetsplatser samt tillgång till kollektivtrafik.

Nuläge och förutsättningar

Västerås är en växande kommun både vad gäller befolkning och bebyggelseutveckling. Kommunen utgör ett för regionen viktigt handelscentrum där såväl service, handel, kultur och möjligheter till rekreation finns tillgängligt. De centrala delarna av kommunen har en hög funktionsblandning och gång- och cykelvägnätet är relativt sett väl utbyggt. En förtätning av staden har inneburit viss uttryckningseffekt av befintliga ytkrävande och störande verksamheter. Näringslivets efterfrågan på mark och ändamålsenliga lokaler är stor.

I hållbarhetsbedömningen av den gällande översiktsplanen beskrivs att det finns bostadsområden där upplåtelseformer och bostadstyper liksom tillgång till service och tjänster, och kvaliteten på dessa, skapar olika förutsättningar för dess invånare att uppnå en god livskvalitet.

Bedömningsgrunder

Som grund för bedömningen av Hållbart vardagsliv och levande samhällen inkluderas bland annat aspekter som målpunkter i vardagen i förhållande till hållbara resealternativ och bostäder, både sett det till befintliga beståndet och i förhållande till vad som planeras och vilka utmaningar som lyfts i gällande översiktsplan. Bedömningarna i detta avsnitt tar hänsyn till hur plantillägget kan komma att bidra till en utveckling som skapar förutsättningar för ett hållbart vardagsliv och levande samhällen.

Stöd för bedömningen finns i till exempel plan- och bygglagen, Boverkets rekommendationer för tillgänglighet till bostadsnära natur, Boverkets riktlinjer i Planera för rörelse! och Friyta för lek och utevistelse för förskolor och skolor samt Barnkonventionen punkt 3, 4, 27 och 31.

Planens konsekvenser

Planen har en högt ställd ambition att bidra till en socialt god och tillgänglig livsmiljö genom att möjliggöra för företag att etablera sig inom kommunen. De utpekade utvecklingsområden innebär möjligheter för både nyetableringar samt omlokalisering och expansion av verksamheter. Detta i sin tur innebär en ökad mängd arbetstillfällen. I de fall utvecklingsområdena är lokaliserade angränsande serviceorter, främst Tillberga men i viss mån även Västjädra och Irsta II, bedöms detta också kunna bidra till en positiv utveckling för orterna i form av en stärkt lokal arbetsmarknad. En lokal arbetsmarknad skapar i sin tur en grund för bibehållen och/eller utökad kommersiell service. Sätra Västra och Tunbytorp-Hökåsen är lokaliserade till tätortens utkanter där de också kan bidra till bibehållen och/eller utökad kommersiell service lokalt. För de nya verksamhetsområdena kan det vara lämpligt att särskilt belysa barn och ungas perspektiv, och vid kommande planläggning är detta viktigt huvudsakligen intill Sätra Västra, Tunbytorp-Hökåsen, Västjädra, och Irsta II som är belägna i närheten av nuvarande eller kommande bostadsområden. Detta kan ske genom att exempelvis genomföra övergripande barnkonsekvensbeskrivningar.

Samtliga utvecklingsområden, undantaget Tillberga, ligger i anslutning till väl utbyggd infrastruktur med god tillgänglighet i vägnätet, längs E18 eller riksväg 56 och 66. Endast Sätra Västra och till viss del Tillberga har i dagsläget goda kollektivtrafikförbindelser. Sätra Västra har även god tillgänglighet för gång och cykel. Tilläggsförslaget uttrycker en önskan kring en framtida god tillgänglighet för gång-, cykel och kollektivtrafik för samtliga utpekade

utvecklingsområden och upplyser också om behovet av utbyggda mobilitetslösningar, en fungerande kollektivtrafik samt gång- och cykelstråk för att förbättra tillgängligheten. Det är av särskild vikt att prioritera gång och cykelvägar till de utvecklingsområden som ligger angränsande tätorten samt angränsande eller i närheten av serviceorter eller annan bostadsbebyggelse för att möjliggöra en god tillgänglighet och möjligheter till hållbar arbetspendling. För de områden som är mer perifera bör i stället satsningar på goda kollektivtrafikförbindelser prioriteras. Förslaget bedöms inte påverka tillgången eller tillgängligheten till rekreations- eller friluftsområden i någon större omfattning. Utanför Skästa passerar vandringsleden Bruksleden som avskäras från utredningsområdet med ett befintligt skogsparti. Tunbytorp-Hökåsen angränsar Hökåsens stadsdelsskog, förslagets föreslagna åtgärder och riktlinjer bedöms tillräckliga för att inte påverka tillgängligheten till någon av dessa.

Sammantaget bedöms planen genom tillkomsten av arbetstillfällen och möjligheterna till en bibehållen och/eller förstärkt lokal service i viss omfattning bidra till ett hållbart vardagsliv och levande samhällen.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Inga.

6.2.4 Inkludering och social sammanhållning

I det här avsnittet bedöms hur väl tillägget förväntas bidra till en utveckling som tar hänsyn till olika områdens värden och identitet men också om planen bidrar till att överbrygga barriärer, kopplar samman olika områden och strävar efter en sammanhållen och inkluderande kommun. Aspekter som inkluderas är bland annat barriärer, bebyggelsestruktur och lokalisering av mötesplatser.

Nuläge och förutsättningar

Västerås stadskärna är funktionsblandad med bostäder, verksamheter, service, kulturutbud etcetera. Områdena

runt innerstaden har en mer funktionsuppdelad karaktär med verksamheter och bostäder mer uppdelat. Samtidigt är flertalet områden också separerade av olika barriärer som hämmar möjligheten att röra sig obehindrat mellan stadsdelar och innerstaden, däribland E18 och järnvägen. Industri och verksamhetsområden utgör också barriärer. Under de senaste åren har en omvandling av industri- och verksamhetsområden i och angränsande Västerås stadskärna medfört en ökad funktionsblandning samt ett överbryggande av de barriärer som dessa till viss del utgjort.

Bedömningsgrunder

Som grund för bedömningen av Inkludering och social sammanhållning ingår bland annat aspekter som om olika områdens behov synliggörs, barriärer och kopplingar i förhållande till tillkommande bebyggelse analyseras, och om hur områden knyts ihop eller inte. Skapas nya barriärer och överbryggas befintliga? Hur ser tillgången till olika typer av bostäder ut i kommunen i stort och inom olika områden – planeras det för en variation med hänsyn till den specifika platsens behov och utmaningar? Vidare analyseras hur och om olika typer av områden och olika grupper i samhället beskrivs utifrån dess förutsättningar och behov. Mer konkret bedöms planen även utifrån hur väl förslaget förväntas bidra till PBL:s syfte att "... främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer (1 kap 1 §) och att bidra till en "... från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper." (2 kap. 3 § p 2)

Planens konsekvenser

Förslaget har en högt ställd ambition kopplad till utformning och gestaltning av verksamhetsområdena med såväl generella som specifika riktlinjer för att utveckla områdenas värden, identitet samt landskaps- och kulturmiljövärden. Särskild vikt läggs vid utformningen och gestaltningen av de områden som bedöms utgöra

nya entréer till kommunen och staden. Merparten av de tillkommande utredningsområdena lokaliseras på ett sådant sätt att de varken riskerar att bidra till eller motverka möjligheten till ökad inkludering och social sammanhållning. För de utredningsområden som lokaliseras i tätortens utkanter samt angränsande serviceorter måste mötet med den angränsande bebyggelsen särskilt beaktas. Sätra Västra bör utformas för att möta de långsiktiga behoven av att röra sig till fots och på cykel i själva verksamhetsområdet, samt mellan målpunkter och naturområden på båda sidor av både riksväg 66 och Norrleden. Detta är särskilt viktigt ut ett barnperspektiv då barn och unga inte har samma möjlighet att transportera sig på annat sätt.

Sammantaget bedöms planen och dess riktlinjer varken bidra till eller motverka möjligheterna till en ökad inkludering och social sammanhållning

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Inga.

TVÅ KVINNliga INGENJÖRER.
KÄLLA: MONKERY BUSINESS IMAGE.

6.2.5 Risk och klimatanpassning

Risk och säkerhet inom samhällsplanering är ett allmänt begrepp som kan avse en lång rad händelser med mycket varierande allvarlighetsgrad. Begreppet risk avser i detta sammanhang kombinationen av sannolikheten för en händelse och dess konsekvenser. Individrisken är sannolikheten att omkomma för en person som kontinuerligt vistas på en specifik plats, exempelvis på ett visst avstånd från en transportled.

Framtidens klimat kommer att skilja sig från dagens. Bland annat förutses ökade nederbörds mängder samt höjda medeltemperaturer. Värmeböljor och kraftig nederbörd bedöms inträffa allt oftare. Såväl nuvarande som tillkommande bostäder och infrastruktur behöver anpassas till klimatförändringens effekter.

Skred sker när en sammanhängande jordmassa kommer i rörelse. Skred förekommer i silt- och lerjordar. Skred kan även inträffa i siltiga eller leriga moräner om moränen är vattenmättad. Vid ett ras rör sig block, stenar, grus- och sandpartiklar fritt. Ras sker i bergväggar, grus- och sandbranter. Den gemensamma nämnaren är att både skred och ras kan inträffa utan förvarning. Den naturliga erosionsprocessen anpassar branter och slänter till ett jämviktsläge. Små förändringar av denna jämvikt kan utlösa skred eller ras. Landhöjningen, klimatet och människans ingrepp i naturen förändrar markens stabilitet. Under årens lopp kan därför säker mark bli osäker. Även denna typ av risker måste hanteras i planeringen.

Nuläge och förutsättningar

Kommunen genomkorsas av ett antal större stråk för transporter av farligt gods. Alla de nya verksamhetsområdena ligger i anslutning till sådana leder. I Västerås finns även områden där det finns risk för ras och skred. I kommunens klimatanpassningsplan beskrivs åtgärder för en hållbar samhällsutveckling kopplat till översvämning, ras, skred och erosion. Enligt den översiktliga dagvattenutredning som tagits

fram inom projektet finns det lågpunkter i vissa av de utpekade verksamhetsområdena. Naturmark har en god infiltrationsförmåga och kan även fungera värmereglerande.

Bedömningsgrunder

Längs transportleder finns rekommenderade säkerhetsavstånd beroende på vilken typ av transporter som tillåts. Enligt plan- och bygglagen 2 kap 5 § ska risker för människors hälsa och säkerhet beaktas i all planering. Enligt plan- och bygglagen 3 kap. 5 § ska översiktsplanen även redovisa kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra.

Planens konsekvenser

Samtliga verksamhetsområden är lokaliserade intill primär transportled för farligt gods undantaget Tillberga som är lokaliserad intill järnväg för farligt gods. Vid planläggning i närheten av farligt godsleder behöver stor hänsyn tas till frågor som säkerhetsavstånd och evakueringsmöjligheter. Enligt tillägget ska riktvärden för försiktighetsåtgärder som beskrivs i vägledande rapporter följas*. Den tydliga kopplingen till dessa dokument är positiv och det bedöms vara ett bra stöd i den kommande planeringen.

I tilläggförslaget framgår det att översiktliga karteringar inte visar på några större risker för ras- och skred inom något av de utpekade områdena. En riktlinje i förslaget är att risk för ras, skred och erosion ska utredas vidare i kommande planskeden. Det är positivt att frågan behandlas och att förslaget ger stöd till kommande planering. Det vore dock önskvärt att även på denna övergripande nivå markera ut riskområden på markanvändningskartan alternativt som underlagskarta.

*Farligt gods på väg – Risker och skyddsåtgärder för ADR-transporter och Vägledning för bebyggelse intill järnväg inom Västerås Stad, Mälardalens Brand- och Räddningsförbund (MBR).

I planen saknas tydliga riktlinjer kopplat till problem med värmeböljor eller lokala värmeöar. En övergripande riktlinje är att ny bebyggelse behöver utformas för att klara höga temperaturer under längre perioder. För att skänka svalka inom verksamhetsområdena medger planen att träd och annan vegetation med fördel kan användas. Det saknas dock konkreta förslag på hur en sådan anpassning kan se ut, exempelvis i vilken utsträckning en viss andel gröna ytor ska vara en ambition i de enskilda områdena.

En ökad andel hårdgjord yta försämrar markens infiltrationskapacitet och kan därför, om ingen hänsyn tas till översvämningens risker i planeringen, öka risken för detta vid kraftiga skyfall. I tilläggförslaget ges goda förutsättningar för hantering av ökad nederbörd. För samtliga områden ställs krav på dagvattenutredningar inklusive skyfallshantering i kommande planskeden. Det är positivt att dagvattenhantering och anpassningar kopplat till översvämningens risk vid kraftiga skyfall föreslås. Genom tilläggets övergripande riktlinjer ges även tydlig vägledning gällande skydd av vattendrag som är viktiga för hantering av skyfall.

Med anledning av de säkerhets- och försiktighetsmått som beskrivs i tilläggförslaget bedöms förslaget innebära en acceptabel risk kopplat till transport av farligt gods. Hänsyn och riktlinjer bedöms ge goda möjligheter att möta utmaningar kopplat till framtida översvämningar. Genom krav på vidare utredningar bedöms tilläggförslaget även hantera risker kopplat till skred, ras och erosion på ett bra sätt.

Sammantaget bedöms tilläggförslaget i stort innebära ett tillräckligt stöd för att hantera risker och klimatanpassning i den kommande planeringen. Det vore dock positivt om förslaget kompletterades med mer konkreta riktlinjer om hur risker kopplat till ett framtida varmare klimat ska hanteras i kommande planering.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Peka ut de vattendrag och/eller andra ytor som ska skyddas för en framtida dagvatten- och skyfallshantering i markanvändningskartan.
- Tydliggör var i kommunen det råder risk för ras och skred och om något av de utpekade nya verksamhetsområdena påverkas av detta. Med fördel visas detta på någon utav underlagskartorna.

REGIONALTÅG SJ.
KÄLLA: VÄSTERÅS ÖP. 2026

FLYGFOTO SOM VISAR VERKSAMHETSOMRÅDET ÖVER TILLBERGA.
KÄLLA: BERGSLAGSBILD.

6.3 Ekonomiska konsekvenser

6.3.1 Hushållning mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt

Vad som är god hushållning med mark och vatten baseras bland annat på miljöbalkens hushållningsbestämmelser. Där anges att företräde ska ges åt sådan markanvändning som medför en hushållning som är god ur allmän synpunkt. Bestämmelserna omfattar bland annat markområden som har värde eller betydelse för jord- och skogsbruk samt utvinning av värdefulla ämnen och material. Naturresurser är de råvaror som vi människor kan nyttja från naturen, en god hushållning med dessa faller också under miljöbalkens hushållningsbestämmelser. Dessa resurser kan vara ändliga eller förnyelsebara. Det är dock alltid viktigt att de nyttjas på ett effektivt och miljöanpassat sätt så att de kan nyttjas även av framtida generationer.

Odlingsvärd mark är en begränsad resurs som kan ge livsmedel, energi, foder och andra betydande ekosystemtjänster. Om jordbruksmarken förvaltas väl kan den generera resurser i tusentals år framöver men i Sverige minskar arealen jordbruksmark successivt varje år*.

Nuläge och förutsättningar

Marken som tas i anspråk enligt tilläggsförslaget utgörs till största del av produktionsskog som i dagsläget brukas. Mindre delar utgörs av jordbruksmark som tidigare bedömts vara av den högsta klassen med bäst produktionskapacitet. Jordbruksmarken i och runt Västerås har generellt hög klassning.

Bedömningsgrunder

Miljöbalkens bestämmelser om hushållning med mark och vatten ska tillämpas i planeringen. Enligt 2 kap 6 § miljöbalken ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov.

Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

I 3 kap. 4 § miljöbalken anges även att jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Det är således jord- och skogsbruksnäringen som är av nationellt intresse, inte enbart marken. Skogsmark ska så långt som möjligt skyddas från åtgärder som försvårar rationellt skogsbruk.

Planens konsekvenser

TÖP 73 syftar till att skapa nya områden för verksamheter. Det innebär att mark kommer att tas i anspråk som i nuläget ej är detaljplanelagd och till största del består av naturmark. Marken på de platser som de föreslagna områdena tar i anspråk utgörs i dag till stor del av skogsmark och till viss del jordbruksmark. Jord- och skogsbruksmark kan bli svårbrukad om verksamhetsområdena bildar barriärer eller bidrar till att sammanhängande odlingar fragmenteras.

Den jord- och skogsbruksmark som i planen utpekats som nya verksamhetsområden bedöms inte medföra sådana konsekvenser då all brukad mark som tas i anspråk ligger i utkanten av större sammanhängande marker. Planen bedöms därmed endast medföra negativ påverkan på jord- och skogsbruk genom direkt förlust av mark. Planen bedöms inte påverka brukbarheten av den mark som kvarstår. I planprocessen för TÖP 73 har justeringar av markanspråket gjorts för att ytterligare minska mängden jordbruksmarks som tas i anspråk. Av tilläggsförslagets totalt föreslagna markanspråk på 450 hektar utgörs sammanlagt 5,4 hektar av sammanhängande jordbruksmark. Förslaget bedöms inte påverka brukbarheten av den mark som kvarstår. I planprocessen för TÖP 73 har justeringar av markanspråket gjorts för att

ytterligare minska mängden jordbruksmarks som tas i anspråk. Att jordbruksmark tas i anspråk motiveras med att en god ekonomisk utveckling genom ökade förutsättningar för näringslivet är ett intresse som väger tyngre. Samtidigt innebär ett ianspråktagande av marken en irreversibel åtgärd. I takt med urbanisering, klimatförändringar och en växande befolkning kan tätortsnära, högkvalitativ jordbruksmark sannolikt komma att få ett ännu högre värde. Det är därför i dagsläget svårt att bedöma de ekonomiska konsekvenserna av detta.

Inom två av de föreslagna verksamhetsområdena återfinns ett flertal förekomster av våtmark. Vid markavvattning och omvandling av våtmark föreligger mycket hög risk att ett antal betydande ekosystemtjänster går förlorade, så som grundvattenbildning, flödesutjämning, kolsänka och biologisk mångfald. Det ekonomiska värdet på dessa tjänster är svårt att uppskatta men det är betydande och i takt med tilltagande klimatförändringar kommer det att öka. Ekosystemtjänster kommer även gå förlorade genom den avverkning och markomvandling som etableringarna kommer att kräva, till exempel genom den roll skogen och marken har som kolsänka. Det bedöms positivt att det i planens generella riktlinjer uttrycks att planeringen av nya områden ska ske med beaktande av landskapets ekologiska funktioner, att ekosystemtjänster så långt det är möjligt ska bevaras och i andra hand kompenseras för, samt att områdenas vattenhållande förmåga i så stor utsträckning som möjligt ska bibehållas. De bedöms dock finnas potential att med vissa ordval formulera riktlinjerna ännu skarpare för att säkerställa att de får än mer effekt i fortsatt planering.

Sammantaget bedöms tilläggsförslaget ha små-måttliga negativa konsekvenser för hushållningen med mark, vatten och fysiska miljön. Om planens generella riktlinjer kopplade till hushållningsaspekter formuleras skarpare kan bedömningen förändras till att innebära små negativa konsekvenser.

*Jordbruksmarkens värden. Jordbruksverket, 2020.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Överväg att för verksamhetsområdet Irsta som tar jordbruksmark i anspråk i texten tydliggöra hur väsentliga samhällsintressen genom planläggningen tillgodoses i det enskilda fallet, och att dessa inte kan tillgodoses på annat sätt i kommunen (exempelvis genom utvidgning av andra föreslagna områden). Ett tydliggörande kan underlätta efterföljande planering och prövning.
- Överväg att genomföra en ekosystemtjänstanalys av förslagets ingående områden och i samband med det göra en riskbedömning som tar hänsyn till förlorade värden och hur dessa förluster kan undvikas eller kompenseras genom åtgärder både inom och utanför föreslagna områden. Tillämpa den så kallade skadelindringshierarkin.

6.3.2 Kommunal ekonomi

Nuläge och förutsättningar

Västerås stad gör i sin årsplan för 2021 den sammanvägda bedömningen att Västerås stad och Västerås stads koncern idag har en god ekonomisk hushållning, men att det finns områden som behöver utvecklas och förbättras. Under de närmaste åren försvagas Västerås stads ekonomi genom ökad kostnads- och ambitionsnivå samt hög investeringstakt parallellt med att den nya kostnadsutjämningen slår igenom fullt ut. Budgeterade resultatnivåer är låga och uppnår ej nivån för god ekonomisk hushållning som kommunfullmäktige beslutat om. Statens tillfälliga stöd med anledning av pandemin är positivt, men gör jämförelser mellan år svåra.

Västerås stad har bakåt i tiden haft relativt låga investeringsutgifter (ca 300–500 mnkr årligen). Från 2018 har investeringsnivåerna ökat. Nettoinvesteringarna 2019 uppgick till 1 056 mnkr och prognosen för 2020 är 1 350 mnkr. Ökningen drivs i första hand av befolkningsökningen som ställer krav på nya förskolor, skolor, vårdboenden osv.

De planerade investeringarna de kommande åren är historiskt höga, 9,9 miljarder kronor för perioden 2021–2025, varav nästan 6 miljarder kronor avser fastighetsnämndens investeringar. 4,3 miljarder kronor av investeringarna avser skollokaler. Västerås stad arbetar enligt principen att en god ekonomisk hushållning innebär att självfinansieringsgraden på investeringar över tid bör vara 100 procent. Fastighetsnämnden (som ansvarar för exploateringsverksamheten) förväntas generera ett årligt överskott på 30 miljoner kronor.

Bedömningsgrunder

Kommunallagen 11 kap. 1 § säger att kommuner och regioner ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. I aspekten bedöms bland annat hur behovet av olika försörjningssystem ser ut och hur desamma påverkas av den planerade utvecklingen. Därtill bedöms exploateringsekonomi, hur intäkter och utgifter ser ut över tid.

Planens konsekvenser

Flera av de platser som föreslås ligger på stort avstånd från redan bebyggda områden. I dessa fall krävs större investeringar för att försörja områdena med vatten och avlopp, IT-infrastruktur, elkraft och i vissa fall fjärrvärme. Vad gäller tillfartsvägar och lokal vägstruktur är behovet likartat på de olika platserna. Planerade områden är förlagda i direkt anslutning till befintliga trafikleder varför investeringarna för detta ses som begränsade. För områdena Tillberga, Sättra Västra och Irsta II finns dock goda möjligheter att dra nytta av redan existerande eller planerade investeringar för intilliggande områden.

Tunbytorp-Hökåsen och Sättra Västra har idag cykel-förbindelse som når i princip ända fram till planerade verksamhetsområden. För övriga områden i förslaget saknas det. Det är oklart om eller hur behovet av cykelbanor för att tillgängliggöra platserna kommer att mötas av kommunen, frågan ska utredas i kommande skeden.

Investeringar i nya cykelbanor är generellt sett förenat med stora utgifter. För att säkra tillgången till elektrisk effekt kommer stora investeringar och satsningar att krävas under det kommande decenniet. Investeringarna görs av nätägarna och utgör en del av kostnaden som elkunderna betalar. Kommunens ekonomi påverkas alltså inte direkt av dessa behov. Utöver investeringar i olika typer av infrastruktur tillkommer kostnader för markförvärv, vilket är aktuellt för en majoritet av de föreslagna områdena. För några av de föreslagna områdena kommer det krävas omfattande investeringar i form av nya gator, ledningar för vatten och avlopp samt el och fiber.

För några av de föreslagna områdena kommer det krävas omfattande investeringar i form av nya gator, ledningar för vatten och avlopp samt el och fiber. Två av områdena, Skästa och Västjädra ligger dessutom på långt avstånd från befintlig bebyggelse vilket kräver investeringar i långa överföringsledningar. Många av dessa investeringar kommer att behöva ske innan markförsäljning vilket ger en framtung exploateringskalkyl. Områdena i nära anslutning till E18 bedöms få skyltlägen vilket ger ett högre framtida markvärde som kan kompensera de höga exploateringskostnaderna.

Sammantaget bedöms tilläggsförslaget inledningsvis medföra små till måttliga negativa konsekvenser för kommunens ekonomi, i samband med att områden förvärvas och förses med teknisk försörjning och anslutningar till gatu- och vägnät. Positiva konsekvenser kan förväntas på sikt för kommunens ekonomi till följd av intäkter från markförsäljning och ett ökat skatteuttag till följd av höjd sysselsättning.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Tydliggör i planen att utbyggnad av nya verksamhetsområden kan vara förenat med stora kommunala kostnader inledningsvis, och att dessa kan minskas genom samordning med andra samtida

- kommunala investeringar.
- Överväg att komplettera planen med en utbyggnadsstrategi som väger samman exploateringsökonomi för varje enskilt område andra nyttor som uppstår vid utvecklingen av respektive område. På så sätt säkerställs att utbyggnaden över tid sker så att den sammantaget ger största möjliga samhällsnytta.

6.3.3 Förutsättningar för näringslivet

Nuläge och förutsättningar

I Västerås är efterfrågan på näringslivsmark hög. Åtgärder behövs för att säkerställa mark för verksamheter både på kort och lång sikt, bland annat till följd av att verksamhetsmark som tidigare fanns i de centrala delarna av staden med åren har omvandlats till bostadsområden. Områden för verksamheter har över åren, i takt med stadens expansion, utvecklats utanför de centrala delarna och finns även utanför Västerås tätort. Det saknas i nuvarande ÖP stöd för markförvärv i intressanta lägen vilket TÖP 73 syftar till att åtgärda. Näringslivet har främst efterfrågat mark i goda logistiklägen, mark med bra skyltlägen samt mark för platskrävande verksamhet.

En stor utmaning, utöver att säkerställa tillgång till mark, är tillgången till elektrisk effekt. Reservkapaciteten i vissa mottagningsstationer är förbrukad och behovet av nya transformatorer är stort. I dagsläget klarar inte vissa områden ett ökat effektuttag utan åtgärder i mottagningsstationer eller distributionsnät. Åtgärder har vidtagits vilket kommer öka kapaciteten något under det nuvarande och kommande året men det är först mot slutet av 20-talet som eleffektillgången kan utökas väsentligt.

Enligt Västerås gällande näringslivsprogram är målsättningen att Västerås ska vara en kunskaps- och innovationsnod med hög attraktionskraft med ambitionen

att det ska finnas god tillgång på efterfrågade lokaler och en hög planberedskap för mark för näringsverksamhet i bra lägen. Enligt handlingsplanen för mark för näringslivet är tillgång till mark en viktig förutsättning för näringslivets utveckling och för utvecklingen av Västerås kommun i stort.

Bedömningsgrunder

I aspekten bedöms bland annat tillgång till mark/lokaler, lägets tillgänglighet för varuflöden samt tillgång till transportinfrastruktur och elkraft. Regeringens mål för näringspolitiken är att "stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag".

Planens konsekvenser

De utpekade områdena har i stort goda eller mycket goda lägen ur ett logistikperspektiv då de är placerade i direkt anslutning till stora trafikleder, förutom Tillberga som ligger intill järnvägen. Vissa områden är placerade lite mer avlägset och en del områden är att beteckna som premiumlägen ur detta perspektiv. Områdena är placerade i flera olika geografiska riktningar i förhållande till centrala Västerås och spridningen kan liknas vid en solfjäder. Därmed finns även en blandning av lägen för verksamheter med olika geografiska verksamhetsområden. Likaså finns skillnader i hur de nya områdena är placerade i för typ av omgivning. Några områden är belägna intill redan bebyggda eller planerade verksamhetsområden, medan vissa har en mer avskild placering. Denna variation ger goda förutsättningar för att olika typer av verksamheter med olika behov kan finna en lämplig etableringsplats. Därmed finns en chans att gynna flera segment av näringslivet både mellan branscher och inom branscher.

Därtill finns goda chanser till klustereffekter, framför allt i lägen intill befintliga eller planerade verksamhetsområden. Framtida klustereffekter är svårare att bedöma, det beror helt på vilken typ av verksamheter som etablerar sig var. Ur detta perspektiv är det dock positivt att kommunen

förordar byggnadsvolymer i flera våningar och för flera verksamheter i samma byggnad. Dels för att det innebär ett mer effektivt utnyttjande av marken, dels för att det kan bidra till att förstärka möjligheterna till kluster och de positiva effekter det kan medföra. Den ovan nämnda "solfjädersprincipen" kan också bidra till att etableringen av verksamheter blir mer spridd över kommunen och vilket i sin tur kan bidra till att de positiva konsekvenserna av näringslivet distribueras mer jämt i kommunen och regionen, till gagn för fler. Lokaliseringen och karaktären på de föreslagna områdena bedöms således bidra till kommunens övergripande intressen om "god ekonomisk tillväxt" och "effektiv konkurrens".

Den stora utmaningen för utvecklingen av Västerås näringsliv är tillgången till elkraft, åtminstone ur det korta perspektivet. En utbyggnad av kapaciteten kan skapa bättre förutsättningar på medellång sikt men behovet av elkraft kommer att öka betydligt från alla sektorer i samhället vilket gör att detta sannolikt är en stor utmaning även på lång sikt, trots de åtgärder som planeras. I tilläggsförslaget finns endast ett område där ett högre effektuttag är möjligt med rådande situation. Utvecklingen i Skästa samplaneras med en utveckling av regional- och lokalnätet, mark reserveras i området för att möjliggöra dragning av en ny 400kv-ledning som på sikt (år 2030) kan försörja verksamheter med ett högt behov av kraftuttag. Att det i dagsläget inte finns tillgång på högre effektuttag i fler områden ses som en begränsning som riskerar att underminera möjligheterna till att attrahera den typ av verksamheter som staden har identifierat som attraktiva för att skapa god tillväxt och ett bra företagsklimat.

Förslaget innebär goda förutsättningar att uppnå de mål som kommunen har med ett utökat näringsliv, förutsatt att elkraftsförsörjning blir tillräcklig och enligt plan.

Sammantaget bedöms tilläggsförslaget medföra stora positiva konsekvenser ur ett näringslivsperspektiv men bristen på eleffekt är fortsatt en riskfaktor.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- För att säkerställa att de föreslagna verksamhetsområdena bidrar till förväntat positiva effekter bör en strategi utvecklas som sätter fokus på att rätt verksamhet hamnar på rätt plats för att exempelvis möjliggöra god konkurrens, klustereffekter och inte minst arbetstillfällena som tillgodoser olika behov på arbetsmarknaden.
- Möjligheterna till produktion av lokal energi bör utredas eller klargöras för samtliga områden. Utbyggnaden av ett antal nya verksamhetsområden medför stora ytor som lämpar sig för produktion av solenergi. Västerås stad bör tillsammans med Mälarenergi och andra aktörer dra nytta av tidigare lärdomar och utreda både affärsmodeller och fastighetsbildning för att möjliggöra lokal produktion av fossilfri energi. Detta kan vara ett steg i att avhjälpa effektbristen och bidra till att skapa ett hållbart energisystem i Västeråsregionen.

6.3.4 Hushållens ekonomi

Nuläge och förutsättningar

Befolkningsökningen i Västerås stad har varit stor under hela 2000-talet och fram till 2050 vill staden möjliggöra för en befolkningsökning från dagens ca 155 000 invånare till 230 000. En växande befolkning behöver fler arbetsplatser och kommunen har identifierat ett antal utmaningar kopplat till detta. Västerås har en tudelad arbetsmarknad med relativt hög andel långtidsarbetslösa, samtidigt som det råder brist på arbetskraft inom mer kvalificerade yrken. Därmed ses ett stort behov av att skapa en inkluderande arbetsmarknad, där olika kompetenser behövs, för att minska samhällsklyftorna. Arbetsmarknaden behöver således ha en viss bredd så att fler kan vara en del av den.

År 2017 fanns det ungefär 73 000 arbetstillfällen i Västerås*. Cirka 14 500 personer pendlade samma år in till kommunen för att arbeta. Flest inpendlare kommer från de närliggande kommunerna Hallstahammar, Sala och Surahammar.

*<http://barometern.vasteras.se/valfard/arbete/arbetstillfallen-i-vasteras/>

Många västeråsare pendlar också ut från kommunen. 2017 var det 12 500 personer. Drygt en tredjedel av utpendlarna har sitt arbete i Stockholms län.

Bedömningsgrunder

I aspekten bedöms möjligheten till arbetsplatser samt verksamheternas tillgänglighet för personal.

Statliga mål finns för den ekonomiska familjepolitiken (som ska bidra till "en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer samt minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn") och för arbetsmarknadspolitiken (där insatserna ska bidra till "en väl fungerande arbetsmarknad"). Arbetsmarknadens funktion mäts i första hand utifrån sysselsättning och arbetslöshet.

Planens konsekvenser

Att bedöma påverkan på hushållsekonomin för nuvarande och framtida invånare i kommunen är svårt att göra bara utifrån planhandlingen. Principiella resonemang går dock att föra. Generellt sett är graden av sysselsättning den enskilt viktigaste faktorn som bestämmer hushållens ekonomiska förutsättningar i befolkningen i arbetsför ålder. Då spelar såväl förekomsten av arbetstillfällen som tillgängligheten till arbetsmarknaden roll – det måste gå att ta sig till de jobb som finns, även utan bil.

Ett tillskott av flera verksamhetsområden kommer att bidra med nya arbetsplatser till regionen. I vilken utsträckning detta sker beror dock på vilken typ av verksamheter som etablerar sig. Det finns flera exempel på stora verksamhetsetableringar som i mycket liten utsträckning bidrar till fler arbetstillfällen för kommuninvånarna, dels för att lokal kompetens inte finns att tillgå eller för att det helt enkelt inte är personalkrävande verksamheter. Den solfjäderslika lokaliseringen av områdena som nämnts ovan utgör dock en bra förutsättning för att få en spridning av arbetsplatser i kommunen och regionen. Likaså kan den skiftande karaktären på föreslagna områden attrahera

olika typer av verksamheter som har olika behov av kompetenser.

Flera områden i förslaget ser ut att bli tillgängliga främst med bil då kollektivtrafiken till flera av de utpekade områdena är svag, vilket också gäller gång- och cykeltrafik. Detta riskerar att missgynna olika grupper på arbetsmarknaden. Utvecklingen av nya verksamhetsområden kommer resultera i nya arbetsplatser och fler arbetstillfällen vilket kommer att gynna medborgarna i kommunen och regionen.

Sammantaget bedöms tilläggsförslaget medföra måttliga positiva konsekvenser ur ett hushållsekonomiskt perspektiv.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Planen kan ytterligare tydliggöra att tillgängligheten till arbetsmarknaden med andra färdmedel än bil kan påverka medlemmar i socioekonomiskt svaga hushålls möjligheter att ta de jobb som finns. Utformning och lokalisering av nya verksamhetsområden bör väga in detta.
- För att säkerställa att de föreslagna verksamhetsområdena bidrar till förväntat positiva effekter bör en strategi utvecklas som sätter fokus på att rätt verksamhet hamnar på rätt plats för att exempelvis möjliggöra god konkurrens, klustereffekter och inte minst arbetstillfällena som tillgodoser olika behov på arbetsmarknaden.
- För att minska problem med en segregerad arbetsmarknad bör ansträngningar göras för att attrahera verksamheter som bidrar med arbetstillfällen för grupper med lägre konkurrenskraft på arbetsmarknaden.

FRAKTFARTYG I VÄSTERÅS HAMN.
KÄLLA: MOSTPHOTOS.

7. Alternativ

I detta förs resonemang kring de alternativ som övervägts under planarbetet, de överväganden som har gjorts, samt vilka skäl som ligger bakom gjorda val av olika alternativ. Inledningsvis beskrivs nollalternativet kortfattat, samt miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om planen eller programmet inte genomförs.

7.1 Nollalternativet

En miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla en beskrivning av miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs. Att planen inte genomförs benämns ofta som nollalternativ. Om tillägget till översiktsplanen inte antas, innebär det att den gällande ÖP 2026 i sin nuvarande ensam styr efterföljande planläggning. Nollalternativet utgörs därför i detta projekt att planläggning för nya verksamheter endast kan ske i de redan utpekade områdena i ÖP 2026.

7.2 Samhällsutveckling om planen inte antas

Västerås kommun har redan i dagsläget en brist på mark för nya verksamheter. Det är denna brist som ligger bakom arbetet med TÖP73. Skulle tillägget till översiktsplan inte beslutas kvarstår näringslivets behov av ny mark för verksamheter, samtidigt som kommunens möjligheter att genom planläggning och exploatering möjliggöra sådan expansion är kraftigt begränsade.

Näringslivsutveckling i större skala i kommunen riskerar då att minska eller utebli. Etableringsförfrågningar till vilka kommunen säger nej kommer att riktas till andra kommuner, med utebliven ekonomisk aktivitet i Västerås som följd. Planläggning av mark för enskilda nya verksamheter kommer istället att ske med stöd av gällande ÖP, där outnyttjad

mark saknas. Kommunens ambition är att mängden arbetsplatser i kommunen ska växa i takt med att befolkningen växer. Även om fler aspekter än bara antalet arbetsplatser inom kommungränsen påverkar arbetslöshet och sociala förhållande är det ändå rimligt att anta att social och ekonomisk utveckling kommer att missgynnas om planen inte antas. En sådan utveckling bedöms även medföra negativa konsekvenser för barn och unga.

Industriell verksamhet skapar en efterfrågan på kring-tjänster (transporter, fastighetservice, städning, lunch-restauranger osv.). Även efterfrågan på dessa tjänster kommer växa i en lägre takt om näringslivets expansion är begränsad till de områden som är utpekade i nuvarande ÖP.

7.3 Miljöns utveckling om planen inte antas

Om tillägget till översiktsplanen inte antas uteblir de negativa miljöeffekter och konsekvenser som beskrivits ovan.

Jämfört med det samlade grepp som TÖP73 tar, finns det en betydande risk att planering med en detaljplan i taget (i de få fall det är möjligt) innebär att samordningsvinster och skalfördelar uteblir, samt att miljökonsekvenserna sammantaget blir större. Om företagsetableringar knutna till verksamhet som redan finns i Västerås istället hamnar i grannkommunerna skapas en stor mängd transporter som undvikits med mer närliggande lokalisering.

Både med och utan nytt tillägg till översiktsplanen så kommer miljöbedömningar genomföras i kommande detaljplanering, förutsatt att konsekvenserna i varje enskilt fall bedöms bli betydande.

7.3 Avfärdade alternativ

I samband med framtagandet av de föreslagna områdena har flera områden som initialt bedömdes som intressanta valts bort. Anledningar till detta har varit exempelvis grundvattenförekomster i sand och grus, vattenskyddsområde dricksvattentäkt, utpekade höga natur- och kulturvärden, risk för påtaglig skada på område av riksintresse, stora samlade förekomster av fornlämningar, jordbruksmark och dagvattenproblematik.

Andra bidragande orsaker har i vissa fall även varit att redan befintliga detaljplaner inte är fullt utnyttjade samt nuvarande markanvändning. Vissa områden kräver även fördjupade studier av en omfattning som medför att de inte bedöms rimliga att peka ut kopplat till detta tilläggs föreslagna tidshorisont (år 2030). Det kan röra sig om områden där det finns uppenbart motstående markanvändningsintressen som till exempel behovet av mark för bostäder eller offentlig service. Fördjupande utredningar behöver genomföras för att klargöra vilken markanvändning som ur ett samhällsperspektiv är lämpligast i dessa områden. Sådana fördjupade analyser rymms inte inom aktuellt tillägg utan bedöms lämpligare att hantera i kommande ny översiktsplan.

Efter att planen har varit ute på samråd har vissa justeringar genomförts. Den största förändringen är att det tidigare området Trafikplats Östanbro i sin helhet utgår. Detta på grund av motstående intressen som bland annat innefattar bostadsbebyggelse, kulturmiljö och rekreationsvärden för närboende. Området Västjädra minskar sin omfattning från tidigare 40 hektar till nuvarande förslag om 10 hektar och området Skästa har utökats från samrådsförslagets 112 hektar till nuvarande 245 hektar. En bidragande orsak till utbredningen av Skästa är för att reservera plats för och säkerställa att den 400 kV-ledning som planeras av Svenska Kraftnät får den yta som behöver, samtidigt som området får möjlighet att nyttja den nya ledningen.

8. Samlad bild

8.1 Hållbarhetsbedömningens funktion

Syftet med en strategisk miljöbedömning är att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas. Detsamma gäller förstås den bredare hållbarhetsbedömningen – genom att systematiskt analysera och belysa ett förslags effekter och konsekvenser i flera dimensioner skapas ett gott underlag för avvägningar och beslut. Bedömningen ska dokumenteras i en konsekvensbeskrivning.

En konsekvensbeskrivning av denna typ ger en samlad bild i så motto att de viktigaste relevanta perspektiven blir belysta. De olika perspektivens inbördes vikt framgår dock inte. Därmed kan, och ska, konsekvensbeskrivningen i sig inte bedöma om planen som helhet är väl avvägt – det går inte att räkna samman plus och minus och få ett slutbetyg.

All omvandling av naturmark till bebyggelse och verksamheter innebär oundvikligen att negativ miljöpåverkan. Samtidigt behöver samhällets behov av bostäder, service, handel, kontor och verksamhetsområden tillgodoseas i takt med att befolkningen växer. Det är därför naturligt att ett planförslag för omvandling av naturmark till verksamhetsmark kommer att ha både positiva och negativa konsekvenser, samtidigt som utvecklingen som helhet kan uppfattas som önskvärd och i linje med viktiga samhällsintressen.

I Förutsättningar för näringslivet ingår en bred palett av nyttor, hela vägen från att förutsättningarna för enskilda företag förbättras till att Sveriges internationella konkurrenskraft och förmåga till innovation på sikt stärks.

I föreliggande uppdrag har denna typ av breddad och fördjupad analys av nyttor och dynamiska effekter av en ökad mängd verksamhetsmark i Västerås inte ingått.

Det är inte hållbarhetsbedömningens syfte att göra en samlad bedömning – vägningen av samhällsintressen mot varandra på kort och lång sikt är en politisk uppgift, inom ramen för vad lagstiftningen tillåter. Motiven för den föreslagna utvecklingen och de avvägningar som gjorts, liksom de konkreta nyttor som förväntas bör i första hand belysas i själva planhandlingen och dess underlagsmaterial.

8.2 Konsekvenserna sammanfattade

I tabellen på nästa sida sammanfattas konsekvenserna från kap. 7–9 i en tabell med en kort sammanfattning.

Teckenförklaring

	Planen bedöms ha stora positiva konsekvenser
	Planen bedöms ha små eller måttliga positiva konsekvenser
	Planen bedöms varken positiva eller negativa konsekvenser
	Planen bedöms ha små eller måttliga negativa konsekvenser
	Planen bedöms ha stora negativa konsekvenser

Miljökonsekvenser

Avsnitt	Aspekt	Samlad bedömning	Kommentar
6.1.1	Vatten 		Förslaget ger goda förutsättningar för en god vattenhantering i kommande planarbete – riktlinjer ställer krav på vidare utredning. Flera av de utpekade områdena är belägna inom samma avrinningsområden. Den kumulativa påverkan som nya verksamhetsområden tillsammans kan få för recipienterna är klarlagd i detta skede. Det gör bedömningen osäker. Sammantaget bedöms förslaget varken innebära negativa eller positiva konsekvenser för kommunens vatten.
6.1.2	Bebyggelse, kulturmiljö och landskap 		Tydliga riktlinjer finns för fördjupade utredningar i nästa planeringskede. Om riktlinjerna kopplat till vegetationsridåer följs bedöms påverkan på landskapsbilden att mildras avsevärt. Största påverkan på kulturmiljö orsakas av markanspråk i fornlämningsrika områden samt inom riksintresseområdena Badelunda och Irsta. Sammantaget bedöms tilläggsförslaget medföra en liten negativ påverkan på kulturmiljön i kommunen som helhet. Större lokal påverkan på enskilda objekt eller miljöer bedöms dock uppstå.
6.1.3	Natur 		Samtliga utpekade områden i planen utgör helt eller delvis naturmark och kommer att gå förlorad vid utbyggnaden. Inget utav kommunens skyddade naturområden påverkas dock. Sammantaget medför planen små negativa konsekvenser för naturmiljön.
6.1.4	Klimatpåverkan 		Planen har i sig små möjligheter att påverka kommunens klimatpåverkan. Konkreta förslag på riktlinjer kopplat till energieffektivisering eller klimatvänliga byggmaterial saknas dock. Därmed bedöms tillägget sammantaget medföra måttliga negativa konsekvenser för kommunens klimatpåverkan.

Sociala konsekvenser

Avsnitt	Aspekt	Samlad bedömning	Kommentar
6.2.1	Hälsa och livsmiljö 		Planen ska stödja etablering av verksamhet som kan vara störande för människor med avseende på buller och luftkvalitet. Riktlinjer och hänsyn i förslaget syftar till minska denna risk. Sammantaget bedöms planen varken medföra positiva eller negativa konsekvenser för människor hälsa och livsmiljö.
6.2.2	Trygghet och trivsel		Merparten av de nytillkommande verksamhetsområden är planerade på vad som idag är skogsmark. Man har i planen utgått från att inga av dessa områden idag nyttjas i någon vidare omfattning för rekreation. Sammantaget bedöms planen varken bidra till eller motverka möjligheterna till upplevd trygghet och trivsel.
6.2.3	Hållbart vardagsliv och levande samhällen		Sammantaget bedöms planen genom tillkomsten av arbetstillfällen och möjligheterna till en bibehållen och/eller förstärkt lokal service i viss omfattning bidra till ett hållbart vardagsliv och levande samhällen.
6.2.4	Inkludering och social sammanhållning		Planen har en högt ställd ambition kopplad till utformning och gestaltning av verksamhetsområdena för att utveckla områdenas värden och identitet. Tillkommande utredningsområden lokaliseras så att de varken bidrar till eller motverkar inkludering och social sammanhållning.
6.2.5	Risikförhållanden inklusive klimatanpassning 		Planens säkerhets- och försiktighetsmått bedöms innebära en acceptabel risk kopplat till transport av farligt gods. Hänsyn och riktlinjer ger goda möjligheter att möta utmaningar kopplat till klimatrelaterade risker. Sammantaget innebär förslaget ett tillräckligt stöd för att hantera risker och klimatanpassning i den kommande planeringen.

Ekonomiska konsekvenser

Avsnitt	Aspekt	Samlad bedömning	Kommentar
6.3.1	<p>Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt</p> 		<p>Planen bedöms endast medföra en negativ påverkan på jord- och skogsbruk genom direkt förlust av mark. Jordbruksmark undantas huvudsakligen från exploatering, bortsett från ett av de sex områdena. Sammantaget bedöms tilläggsförslaget ha små till måttliga negativa konsekvenser för hushållningen med mark, vatten och fysiska miljön. Det är möjligt att mildra bedömningen till små negativa konsekvenser om de riktlinjer som berör hushållningsaspekten formuleras skarpare än i dess nuvarande form.</p>
6.3.2	Kommunal ekonomi		<p>Kostnader för förvärv och investeringar i form av nya gator, ledningar för vatten och avlopp samt el och fiber behöver ske tidigt och ger en framtung exploateringskalkyl. Försäljningsintäkter och ett ökade skatteintäkter från nya arbetstillfällen och ekonomisk tillväxt bör ge positiva nettoeffekter för den kommunala ekonomin på sikt.</p>
6.3.3	Förutsättningar för näringslivet		<p>Planen svarar mot behov som näringslivet formulerat och val av områden har gjorts i en systematisk process där lägesegenskaper givits stor tyngd. Områdena har huvudsakligen goda eller mycket goda lägen ur ett logistikperspektiv. Bristen på eleffekt är fortsatt en riskfaktor som kommunen har liten rådighet över.</p>
6.3.4	Hushållens ekonomi		<p>Planen bidrar till näringslivsutveckling och skapar nya arbetstillfällen i kommunen. Sysselsättningen kan påverkas positivt vilket sammantaget förbättrar hushållens ekonomi. De tillkommande verksamheternas inriktning påverkar hur stor denna effekt blir.</p>

9. Referenser

Balanseringsprinciper för natur- och kulturvärden i samband med exploatering och samhällsbyggnad. Antagen av kommunfullmäktige 2015-09-03. Västerås stad.

Grönstrukturplan för Västerås tätort och serviceorter, samrådshandling 2019.

Handlingsplan för dagvatten i Västerås, Mälarenergi. Antagen 2014-02-19.

Handlingsplan för natur- och kulturmiljön i Västerås 2010-2020. Antagen i kommunstyrelsen den 22 februari 2017. Västerås stad.

Projektbeskrivning TÖP 73. Västerås stad.

Riktvärden för buller från väg- och spårtrafik vid befintliga bostäder. 2016 (rev. 2017), änr NV.08465-15, Naturvårdsverket.

Riskhantering i detaljplaneprocessen- riskpolicy för markanvändning intill transportleder för farligt gods. Länsstyrelserna Skånes län, Stockholms län och Västra Götalands län. September 2006.

Skyddad natur, kartverktyg Naturvårdsverket.

Utsläpp av luftföroeningar i Sverige – fördjupad trendanalys av historiska och framtida utsläpp av luftföroeningar. Rapport: 6915. Naturvårdsverket, 2020.

Utvecklingsplan för vatten och avlopp i nya områden och i områden med enskilda avlopp, Västerås stad. Mälarenergi. Antaget 2013-04-10.

VISS, Vatteninformationssystem Sverige.

Västerås stads handlingsplan för utomhusluft. Antagen 2013-12-05.

Västerås stads handlingsplan för yt- och grundvatten 2019–2021, med utblick mot 2027.

Västerås stads VA-policy Västerås, beslutad 2013-03-26.

Västerås stads översiktsplan 2026. Västerås stad 2017.

Åtgärdsprogram mot buller i Västerås. Antagen 2018-12-06.

Kontakt

Emma Hell Lövgren (gruppchef)
emma.hell.lovgren@wsp.com
Tel: 010-721 06 62

WSP Sverige AB
121 88 Stockholm-Globen
Besök: Arenavägen 7
Tel: +46 10 722 50 00

Org nr: 556057-4880
www.wsp.com

WSP är en av världens ledande rådgivare och konsultbolag inom samhällsutveckling. Med cirka 50 000 medarbetare i över 40 länder samlar vi experter inom analys och teknik, för att framtidssäkra världen.

Tillsammans med våra kunder tar vi fram innovativa lösningar för en mänsklig, trygg och välfungerande morgondag. Så tar vi ansvar för framtiden.

wsp.com

